

संजीत लीलावत

नाटक पंथों

में रस व्यसन नी

रसनार

अध्यापक उगवलाल

कलाश्रम प्रसिद्ध

अध्यापक मोहनलाल

तथा

अध्यापक जयंतीलाल

ड. राजभोलानी ने

व्यपदावाद—

प्रो. वि. जे. वनोदयलर मि. ट. जे.

लीलावतारवि

प्र. वत १९७०

किमत रु. ०—

१९७० १९७० १९७० १९७० १९७० १९७० १९७० १९७० १९७० १९७०

સંગીત લીલાવતીના પંચાંકી.

પાત્રજન.

મુત્તવાર.....	નટ નાયક.
વિદુષક.....	મોદકાનંદ, સદાશ્વનો રસોધરો
નર્તી.....	મુત્તધારની સ્ત્રી
મલાફ.....	કૌશામ્બી નગરીનો નગરશેઠ
સેજલદે.....	તેની સ્ત્રી
સુમતિવિલાસ.....	તેનો પુત્ર
સ્વર્ણદત્ત.....	સુમતિવિલાસનો મિત્ર
બોધતો.....	સુમતિવિલાસનો હબ્બુરીઆ
કામસેના.....	કૌશામ્બી નગરીની વરધા
કપટકળા.....	કામસેનાની સાહેલી ગણિકા
કનકસેન.....	કૌશામ્બી નગરીનો રાજા
સચિવ.....	તેનો પ્રધાન
સોમદત્ત.....	સુમતિવિલાસનો સસરા સારંગપુર નગરનો શેઠાઆ
સુમંગા.....	સુમતિવિલાસની સાસુ
પોત્રાપાદેખ.....	સોમદત્તનો મુનિમ
લીલાવતી.....	સુમતિવિલાસની સ્ત્રી
મુગુલમંજરી.....	લીલાવતીની સખી
લાલખા.....	સુમતિવિલાસની જેન
વિરવિલાસ.....	લીલાવતીનો પુત્ર
સ્થળ કૌશામ્બી નગરી અને સારંગપુર નગર.	

શ્રી

રા.રા. સાંકળચંદ રતનચંદ વડીલ એકત્રીસા સવૈયા

શ્રીમાળી રાતિ પ્રખ્યાતિ, આદ સંપદાં છે મહાકર્યા;
પાદલિપ્ત પુરતી પેટીમાં, પુન્ય પ્રતાપે થયા પદસ્થ.
ધન ધન સિદ્ધાચળ ધન રક્ષક, દક્ષ પરિક્ષક દિવ ઉદાર.
કરં અર્પણુ આ નાટક ઉત્તમ, સંદ સહિત કરશે સ્વીકાર.
રતનચંદના રત્ન પુત્ર છે, સમતા સાગર સાંકળચંદ;
સાત્યવચન અમૃતસમ ઉચરી, આંત આપ અતિક આનંદ.
લઘુ વયથી મમ ઉપર આપનો, નિર્ગળ પરિપુરણ છે ખ્યાર;
કરં અર્પણુ આ નાટક ઉત્તમ, સંદ સહિત કરશે સ્વીકાર.
વડીલ વડીલ વિચારસં પેતા, નિર્મિત નિવેદી સુનીતિવાન;
પરમ પ્રમાણિક પ્રૌઢ પરાની, મહાજનમાં છે ન્હોટું માન.
કનિષ્ઠ સપતિના તન્કરને, દગળ્યા દોરી દરખાર;
કરં અર્પણુ આ નાટક ઉત્તમ, સંદ સહિત કરશે સ્વીકાર.

સંવત ૧૯૬૬ ના

અધ્યાપક.

આસો સુદ

કેશવલાલ શીવરામ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૨૬૪

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ સંગીત શાસ્ત્રના નિબંધ

વિષય દ - ૨

શ્રી

સંગીત લીલાવતી નાટક.

અંક પહેલો.

પ્રસ્તાવના.

સ્થળ—રંગમંડપ—મંગળાચરણ.

સુત્રધાર—

શાહુલ વીઝીડીત.

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ પ્રભુમં, આપો સદા સંપદા,
કાપો પાપ અમાપ તાપ ત્રીવીધે, સેવા કરે સર્વદા;
હે વિભેશ વીચીત્ર દેશ બજવું, આ વિશ્વબુધી મહી,
રીઝીને જુવસામ આમ અખને, આનંદ દાતા અહીં.

ત્રીતાળી ચોપાઈ.

નાટક પાત્રને વેશ સગળ્યો, હળુ કેમ વિદુષક નાવ્યો,
વીદુ—આવ્યો વેશ રચીને વીચીત્ર, ફરમાવો હુકમ હવે મિત્ર.

સુત્રધાર—

ગીતી—લાવળી.

શિવસુત કેશવકૃત હું, “સંગીત લીલાવતી નાટક” બજવું,
વેશ્યા વ્યસન નિપેદી આર્થ સકળને જિયણ વ્યસન સગવું,
એમાં ખપ છે તારો, સજન હસાવા હાસ્ય વચન ખોલી;
માગે શું મહેનતનું, ખોલ બરાબર તું અંતર ખોલી.

વીદુષક—લચપચતા નવ લાહુ, નિત જન્મવાની ટેવ પડી મારી,

જો મુજને એ મળશે, સુત્રધાર બજવીશ સેવા સારી,

સુત્રધાર—જરૂર વીદુષક જન્મજો, સવારમાં સીધું મળશે સારું,

રૂઝે-હાથ પ્રસન્ને, બળવળે તું ચતુર કામ તારું.

વીદુષક—આતે નાટક કે શું બવાઈ, કેક વહેમી ગયા વહેમ બાઈ

સુત્રધાર—

ગીતી—લાવળી.

અણસમજી સમજે છે, નાટકજાને બતાવતા રૂપી;

હશે કાચ કે હીરો, વગર ઝવેરી કોણ રહે પરખી ?
કવિવર કીકર ન કરશે, નિંદે છે ખળ ઉત્તમ નાટકને;
શું શેલડી સુકાશે, કરે અનાદર ગરબવ સાકરને,

વિદુષક— ત્રીતાળી ચાપાઠ.

સુચનાથી નહીં સમજાએ, કરો અધિક વિવેચન કાંએ,
સુ—જ્ઞાતીને લાગી કેમ હજુ વાર.....
નદી.....આજા આપો આવી ભરચાર
સુ—નાટક વરણન કરય સુવિશેષ.....
નદી—.....કરં આપ પ્રમાણ ઓદેશ ૧૦

શ્રી જગત્પતિ, પ્રભુ આપ સન્મતિ—(એ રાહ)

શ્રી સંખેશ્વરા, પ્રભુ ! પાર્શ્વ છનવરા;

તેં નિવારી નદવોની નદવણથી જરા,—એ ટેક.

અંતરજામી વિભુ ! વિશરામી સમરી શિવપુર સાથ;

વંદુ પદ અરવિંદ વિનયથી, હેતે જોડી હાથ. શ્રી ૦ ૧૨

જંબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં, ઇંદ્રપુરી અનુસાર;

સુંદર કૌશાભ્યી નગરી કહી, જ્યાં વિધ વિધ વ્યાપાઃ શ્રી ૦ ૧૨

વણીક “સદાકું” નગરશેઠ ત્યાં તસ સુત “સુમતીવિલાસ”

“લીલાવતી” લલના તેની જે, પૂરણ બુદ્ધિ પ્રકાશ શ્રી ૦ ૧૩

અજબ બની આહેરણી આપે ઓઢી કાંબળ અંગ;

તિલ્લણબુદ્ધિ ચઢી તળવ્યો, સ્વામી વેશ્યા સંગ. શ્રી ૦ ૧૪

ગણિકા ધરથી નિજ ઘર લાવી, રૂળા કેળવી કંથ;

સુખ વિલસી સંસારતણું, પછી પાળ્યો સંજમ પંથ. શ્રી ૦ ૧૫

થયાં દેવતા તેહ દંપતિ, એહનું નાટક આજે;

ભજવું ભાવ ધરી ભગવંતા, જય જય કર્યું છનરાજ. શ્રી ૦ ૧૬

વિ—નહિ રાંધવા વખત થયો છે, શેઠ સદાકું શેર;

સેજલદે શેઠાણી ચારાં, લાડુની છે હોર.

પાત્રો—સાં સમાજનો ઉપકાર આપનો,

શ્રી ૦ ૧૭

પત્નારીને કૃપા કરી સ્વધર્મ સંભળતો.

શી. ૧૮

(ઇતિ પ્રસ્તાવના)

અંક ૧ લો.

પ્રવેશ ૧ લો.

રાજાજી—(રામ ઉદ્વેગભરેલા—રાજાજી તો સો ગએ. એ રાહ)

પ્રાણપ્રિયા સુખ પુત્ર આપણો, સુંદર સુમતિવિલાસ

નાની વયથી નિપુણ નિવડ્યો, અતિ કરી શાસ્ત્ર અભ્યાસ. ૧૯

જોને મન જીતશાસન શક્તિ, સંસ્કારને સંજોગ; "

પ્રતિદિન પત્નારી પ્રભુની પુજા, વિરચે છે વિધિ જોગ. ૨૦

સો—પ્રાણપતિ અતી પુન્ય ઉદ્યતી, પામ્યા એવો પુત્ર;

કુળ દિગ્ગજ એ દીવ્ય દીપ્તિ, શોભાવશે ધર સુત્ર; ૨૧

ગત મોદનના મીઠાં વચનો, સુણી અમૃત અનુસાર;

એ અહમેશ્વરને અવગ્રહી, સદ્ગુણ ગણું સંસાર. ૨૨

મ—પ્રવક્તા સુખથી જરી ન બોલે, પાળે હુકમ હમેશ;

સો—એ રૂપાળા કહી રીમાઇ, કરે ન કિંચિત્ કલેશ. ૨૩

આગ્યસાગી એ ભોગવશે મમ, વૈભવ વિવિધ પ્રકાર;

સ—રોહિત પરીને સદા પાળશે, આશક કુળ આચાર. ૨૪

સો—જલદે—ગરબી. હીપચાંદી (અમોલા શાને લ્યોછો એ રાહ ;

સામન જેની કરશે સંરક્ષણ એ ટેક. ૨૫

સ—બહાલો લાગે વિનિત વિચિત્રાણુ એ ટેક. ૨૬

દોરતી નહીં દુરિજન નહીં નીસે, બસન મળે નહીં વાલ; બહાલો ૦૨૫

પણુ શોખીનો એ સુખડ ધર્મ છે, લાકડડો તુજ લાલ. બહાલો લાગે.

સો—બહાલો વાલમ મુજને છે એ માલમ, વગળાં મી કરતાં વિશેષ, શાસન.

શોખીન હોસેછે પણ મન નારો નવ અવલક્ષણુ લેશ. શાસન. ૨૬

સુદિગ્ગજ પુન્યસાગી આગ્ય ૦ મળે વર્ષ હમર; શાસન. ૨૭

આંખોની કીકીથી અધિક છેન્દાસો, છતાં જીવનદાર; શ્ર ૦૨૭
સ—યુઆને યંદન અતર અરમજ, અંગ વિલેપે આપ. બહાસો ૦

ચોટાની ગાડીઓ નિત્ય ભેગવે પુરવ પુન્ય પ્રતાપ; બહાસો ૦ ૨૮
એ—આ સરવે એનો પૈસો છે, ખુબ ખરચે ધરી ખાંત; શ્ર ૦

થાય ઉચાટ જતારં રજ આયે, નિરખ્યાવી મુજને નિરાંત. શ્ર ૦૨૯
સ—શ્રી જીન શાસન શોભા વધારશે, થાશે વડો વિહાન; બહાસો ૦

સકળ કળામાં કુશળ હોસે છે, મહિપતિ દેશે માન. બહાસો ૦ ૩૦
સે—એ થકી સુખીવાં આપણુ અહા ! દીકરો ડહાપણદાર, બહાસો ૦

અ—વાત સુપુતની વરણવીએ શી, વાણી થકી વારંવાર. બહાસો ૦ ૩૧
મ—(પ્રવેશ કરી) ગીતિ લાવણી.

સાહેબ મમલ થયો છે, પધારીએ બાજન કરવા બાને;
અ—મોલાવ જ સુમતિને.....—.....

એ—.....અમને એ વીણ જમતાં નહી કાપ. ૩૨
મો—હહા એમને ખાધું, સ્વાસ્થ્ય આ સાથે જાગે કરવા:

એ—લે ત્યારે આ ઉઠ્યાં.....
સ—.....અમથા ઘાંટા કાઢે શુ કરવા, ૩૩

પ્રવેશ ૨ જો.

ગુમતિવિલાસ—(ખુશ રહો સનમજ—એ રાહ.)

નાણુ સબજનસ પ્યા સમય સેલનસાડ, કરનાચાલો પ્રાંકડ થયું મન મારું
ગાગાગાડીમાં રોજ મોજ મારું, પણુ જનુ ચાલતા આજ લાલઘાડું. ૩૪

રવા—સાહેબની મરજ એજ અમારી મરજ, આપો અગરાનુ આજ
સ્વીકારી અરજ.

આવીશું પાછા સેલકરીને જ્યારે જમવા જનુ છે માછી શેઠજી મારે; ૩૫
સુ—જાગે જમવાને કોણુ તને રોકે છે.....

મો—.....બેટા બાપા આગળ એમાં શું કહે છે
રવા—(માથાની ટોપી હાથમાં લઈ) લે આ મુકીદે ફક્ત પેલી પહેર.

એ—.....આ 'હેયુ' ધોતીયું અરે શેઠજી કેરું; ૩૬
—જાવ છે કરવા અરે અમારે એને.....

મો—.....જેના જોઈએ તો આપ જુતીઓ એને.

જો—જ્યાં પેલા ચોરડે જુઓ જુતીઓ જડશે, અંગરખુ આતું
આજ પહેરવું પડશે ૩૭

સ્વા—જો! એ ન્હાના નહીં પહેરતાં કાવે.....

મો—.....ક્યાંથી અકરમીના પગમાં એ આવે;

સ્વા—જો જોઈએ નહીં પણે ઉધાડે જમણું,
શું કરવું શેને કાજ એટલું સહીશું. ૩૮

જો—સ્વા પાન બીડી પણ તમે સોપારી સાથે,
બનકા મારીને જાણે શેઠ સંગથે;

સ્વા—અતરવું પૂમડું આપ્યે કાનમાં જલું,
શેઠજી અરામર બની બગારે આણું; ૩૯

જો—કપડા શેઠ રસગચ્છી આનો વિશ્વાસ કરે છે,
એ પ્રપંચી પેલા પટાની પેટ ભરે છે;

મો—જોતા જોવાને આજે પાછળ જમણે,
કરી ખરેખરી ખાતરી શેને કહીએ. ૪૦

મવેશ ૩ જો.

કપટકળા-- ગીતી લાવણી.

આમ “ કામસેના ” તું વિરહાનળથી બતાવળ જમ વાણ;

માર કાવો છુટકછે, અંતર રાખે મુજથી શા સાર. ૪૧

કા—જાણી તને અજાણી શાણી “ કપટકળા ” શું પુછે છે ?
નથી મુજવું કાંઈ, રે મુજને રમર શત્રુ પજવે છે. ૪૨

જો મેં તને બતાવ્યો, કાલે કાખેથી સંધ્યાકાળે,
એ મન મંદાર આવી, પ્રેમ અગ્નિથી એત મને બાળે; ૪૩

કા—અરે જાણખ્યો એને, વણિક જાતની સોજત શી કરવી.
આપણુ સમ સવારથીઆ, માર કરી ધન આશ નહીં ધરવી ૪૪

કામસેના—કાશિંગરો દાદરો. (મદદ મળે નેતારે—એ રાદ)

મદન પડ્યો કહેરે (૨) ધણી ગજારાધરે મદન. એ

મન હસતી મસ્તીમાં આગ્યો, આવત અંકુશ કપાંછરે; મદન.
 શ્રોક વિચિત્રાણુ પિણુ વિઠ્ઠાળડુ. તુજમત માંડી ગણાછરે; મદન. ૪૫
 જો સ્વપને સંજોગ બને તો, પોહું પલંગ દુલ્લ છાછરે, મદન.
 પણુ પનિપિણુ નિંદા નલિઆવે કાળજામાં આવ કાંઈકાંછરે. મ ૪૬
 ક—બા.પો ન કર બા.ગારે (૨) વિચારી કાંઈરે, બા.પો. એ ટેક.
 અપરીત આગ્યને આ કરવું, એમાં છે આપણી પ્રમાછરે; બા.પો.
 કા—જેમનપુર વિષે જવાની સ્વાસ્થ સમજ તણાછરે મદન ૪૭
 કપટકાળા:—

ગીતી લાવણી.

એથી અધિક રૂપાળા. રાજકુંવર તુજને રાખે રંજે;
 રુપ સખી શું મગશે શેઠ સદાકાળ તણા પુત્ર મંગે. ૪૮
 કા—પીહુ હોપચંદી (કહુશું) નશીમે દુઃખીપો કીધા છે—એ રાજા
 માન્યપણી એનેમત લગ્યાં, એથી અધિક બીજે જગમાંતણાં ટેક
 મનગોલન મદનેઅથી મુજને ધાવલ કીધીએ મન ગમરાણું લા.
 બનર બનુશથી કટાક્ષ શરે અતી અરર કરવું મારું કાળજું કાણું; લા. ૪૯
 નનુર મોહર અંદ વદાવી, પ્રેમની બરતિએ હૃદય બગાડ્યું. લા.
 ગુનમ મુંદર સારી રાગુ દુશું ગમતું નથી હોરા મોતી ધરાણું. લા. ૫૦
 હું મળી નાંંગી ન માજને, વડાલા વિના ગમે ગાવું ન ગાણું લા
 નાંતી રમિયા વિના પીગી પાણુ જેરજેવું લાગ્યું જરી ન જમાણું; લા. ૫૧
 દન પલંગ હુતામત સરખા, જાગે શરીર મખમલનું બીજાણું; લા
 ના નુકાવક શયન મામચી, મનગમતથી મદનમુખ માણું; લા. ૫૨
 (ઝંખે જોઇ) ગજલ (નારીના કટાક્ષ પામે—એ રાહ.)
 જે સખી ઝંખે પેલા આગ્યા પ્રાણનાથ,
 સમજતવાને લાવ્ય સ્નેહ બધું તેહ સાથ;
 ચિત હરાયુ ચતુર વિના પડતું નથી એન,
 આડી અવળી વાત બધી સુઝ્ય મારી એન.
 લે બોલાવી લાવું બાઈ હું તારી હજુર,

એ પ્રપંચ પાસ સર્વ જાણું છું જરૂર;
 હર વેશ્યાઓં કમક તણાં પાછ વિષય વિષ,
 ભલ ભલાને ભોળવી, મંગાવી મેંતો ભીખ.

૫૪

કા—હાથમાં ગુલામ છડી ચાલ છટાદાર;
 જતદી જ બોલાવ મારો એ હધ્યાનો હાર;

સુ—(સ્વગત) કાંક વાત કહી સખીને, મારી નયણુ ખાણુ;
 આવશે બોલાવવા શું હરણુ કર્યાં પ્રાણુ.

૫૫

ક—રાગ સોરઠ ત્રીતાલી (પ્રિયા પરદેશમાં રહીઆં—એ રાહ)
 ઉપર અક્ષમેલા આવે, મુંદર શા સાર તલસાવે; ઉપરના આ ટેક
 બાહ અમારી આપ વિયોગી, સુરત કીડા કરીએ સંજોગી;
 અપરાધન ઓરોગી, ભામિની ભોગી લ્યો લડાવો. સુ-ક. ૫૬

સુ—છલ્લો ત્રી તાલ (હાથ અપના કહું મેં કસે—એ રાત)
 પ્રેમ વચન શ થી મન વિંધી મેદ સોંકળી સજડ જડીરે;
 નિરછાં તગન કરે તન તણે, પ્રિય વિતરતિ કેડ પીરે. પ્રેમ પા
 આ ગણિકા મમ મન મુગ ઘેરી, ખસવા દે નથી તોખ ખડીર.
 સત્ય શિયળ નીતિ સંહારણુ, મન રેજા આતર ગડીરે. પે. ૫૮
 કાંઈ ન રુજે સજન શુ કરવું. આખ્ય સજાદ કાંઈ ઘાટ ઘડીરે;

સ્વા—માટેમ શું કરવા શરમાઓ, જાઓ સુમે નહી વાન વડીર. ૫-
 (સુમતિવિલાસને તોપણુ શરમાતા જનને) (ત્રીતાલી બોલાઈ)
 ભાગ સમજે તમે શરમાઓ, લાસે વેશ્યા ભવન મહી જાએ.
 હુંતો ખાનગી મિત તમારો, ક્યાંઈ વાન નથી કરતારો. ૬૦
 દેશાટનને પંડિત જન પ્રેમ, અતિ શસ્ત્ર વાંચવું એમ;
 વેશ્યા ઘરને કચેરી પ્રવેશ, વધે ચતુરપણું ત્યાં નિશેષ. ૬૧

નીતિ શાસ્ત્રે કહું નિરધાર, વેશ્યા રોહમાં શેઠજી માર;

જો—શાલે આશું ઉલું સમજાવું, એના લમણામા જુતું જડાવું. ૬૨

જો—વડા શેઠનું થાય વગેણું. નથી કરવું આ જગતમાં જાણુ,
 તાલમજાજ વસે છે તમામ, છાનો રે કાઢી નાંખશે કામ. ૬૩

રેશ્માનાડો વડાવીને જઈએ, લખડખડે એને પછી ગઈએ,
 સ્વા—તમે હોસ્ત મારા જીવજન, વીંટી આપો આતો મેહેરખાન. ૬૪
 સુ—
 ગીતિ લાવણી.

હીરાની વીંટી હું, લે આપું જ આંગળીએ ધાલી,
 ખતાવજે બધરાંને, મલકાવી મુખ પંગતમાં મઢાલી. ૬૫
 સ્વાર્થદંત્રી ત્રીતાળી લાવણી.

શેડ સાહેબ તમને સાચાશ, અમ જેવાની પુરતા આજ;
 બહિરાયથી અધિક ઉદાર, ઝટ જાઓ એનાં શો વીચાર ? ૬૬
 સાલ આપ કને રજા લઉં છું, થયો જનજાનો વખત હું જઉં છું;
 મુમ—હીક જાઓ મને કલે મળાને,
 બોધ્યા બોધ પ્રમાણે પળાને. ૬૭

મુમતિ—(કપટકળાને) કહ્યાણ હીપચંદી.

નાના મારે એની સાથમાં જવું, એને મુશી ઘેર જોડતો આવું,
 ક—જાઓ કપીડાં શેડ સ્નેહ જણાવી, બાવરી બાઇ અમારી બતાવી ૬૮
 હરણ કર્ણ મન મુખ મલકાવી, લોચનને લટકે લલચાવી. જા
 બરજોબન મા મમ સખી અલી, સુરતી નાખી શુદ્ધ બુદ્ધ જુઠાવી. ૬૯
 ખાનપાન ગુણુગાન તમની, સ્નેહની જાળે સખી સપડાવી; જા.
 એને અનજો અની અડગાની, સુરત સમુદમાં સજન કુપાવી. ૭૦
 સુ—સ્વારથીઓ મમે સાઈ લગાડી, ધીર્ધી ઘરે કરે વાત ઉઘાડી;
 ક—જાલ માણ્યું જવું પ્રેમ લગાડી, આવી કળા બોટી કાણે શીખાડી ૭૧
 મદન અરિથકી આપ મુઠાવી, ખીરદ સરખ કરો જીવ બચાવી;
 રમિક કુંવર રંગમેહેવમાં આવી, જાંતિ આપે સુંદરી સમજાવી ૭૨
 ક—જાંચસોજાંજોટી ત્રીતાળ (સજન મુખડા બતલાવેરે—એરાહ)
 પધારોને પ્રિતમજી પલંગેરે રંગરસ રમીએ રાજ આજ પ્રિતમ—ટક
 ત્રિપ દરસત દીડેડી દીકહર, ઉણુ યયું એ આ તન સુંદર

સોમરાઈ મમ ચયાં વિઠસ્વર, આંધો મળાએ હમ ગેરે રં. પ્રિતમજી ૭૩
 પુરવ પુન્ય પ્રતાપે પામી, તુજપદ સેવા સુખકર સ્વામી;
 સિરદાનળની વેદના વામી, પાતળાયા પ્રસંગેરે, રં. પ્રિતમજી ૭૪
 પ્રાણુજીવન મમ પ્રાણુથી પ્યારા, નિનિષ ન મુકું નાથજી ન્યારા
 હામ અનન્ય શીતળ કરનારા, અત્રિંગો અંગેરે. પ્રિતમજી રં. ૭૫

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્વાર્થદત્ત—ઈએજી લાવજી. (છે જન પાલક—એ રાહ.)

ગણિકાના ધરમા શેઠ ગયા, લોપી નિજ કુળી લાજરે;
 ચિખામણ દેતાં ધ્રાકાર, લાભ મળે નહીં મને લગાર,
 બિતટા કાપે અપરંપાર, કદી બગડે મુજ કાજરે. ગણિકા. ૭૬
 શ્રીમંત તણા ધરમા હુમી, ખુશામનથી કરીએ ખુશી;
 અવગા ચાલે તો તસ બોગ, શાથી રાખું એના શોગ.
 અહીં મીઠાં બાપજીનો મોખ, સોમાં આપું સાજરે, ગણિકા. ૭૭
 હુ ગણિકાને ગમતું બોલ્યો પણ ખરો વિચાર નહીં બોલ્યો;
 એમા બાપજીને છે લ્હાણુ, વેસ્થા કરશે વણુ વખાણુ,
 વળી શેઠને વ્હાલી વણુ મદા બોલ્યા અજરે. ગણિકા. ૭૮
 મો—(પ્રવેશ કરીને) ઈએજી દાદરો (સુંદરી રીસાણું આમ—એ રાહ.)

સ્વાર્થદત્ત સ્વાર્થ તું તે સાધવામાં હીક છે

જો—(પ્રવેશ કરીને) હોમો રહે હરામખોર બોલ્ય શેઠ કયાં ગયા

મો—(જરા ધીમે) ફામલ ની ગર્થ ગાડે ગાડવામાં હીક છે. ૭૯

જોઈતો—(રીસયો) શેઠને બગાડનાર આ મમાર નાર માર;

મોદકા—(ટપાળા કરી) આમ છેક શું વિવેક મુકવો તે હીક છે. ૮૦

સ્વાધ—પરની શી પડી તમારું નહાવા ઉત્તું નથી;

લ્યો હવે જવા દો મારું માનવામાં હીક છે. ૮૧

મોદકા—(રૂપૈયા લઈ) તમને અમને કાલ અગવચ્છ એ અપાવશે;

અહીં તાલ ભાત આમ રાખવામાં હીક છે.

જો—અડાવી એક બે જડાવી પેલી વીંટી લે પડાવી;

રુપા—(સ્વગત) એકસો અઢી છું વીંટી આપવામાં હીક છે. ૮૩

સ્વાર્થદત્ત— ગીતિ લાવણી.

આ હ્યો બક બક મુકા, કાલે તમને કરાવશું રાજ;

જેમ થાય તેમ જોવું, ઘેર જશો જે કરશો પતરાજ, ૮૪

ભોગ શેઠના ભાઇ, ઉંઝગરો શો એમાં આપણને;

સ્નાન સુતક નહીં આવે, કિલમાં વિચાર લાવી રહાપણને. ૮૫

ખુશ ખુશામદ કરીએ, આપ ઉદર ભરવાને ધન હરવા;

નિજ સ્વાસ્થ્ય મુકીને શિક્ષા દેવા જઇએ શું કરવા. ૮૬

જો—આવાની સોખનમાં, બહુ છોકરા શ્રીમંતના બગડે,

રુપા—મુક્ય જવું જમવાને, અરે નકામો કેમ મને રમડે; ૮૭

જો—હીક હીક આગળ ચા, હું સેથી નહીં તો પુજા થાશે,

મા—દુધપાકને પૂરી, જરૂર જમાડું આલ્ય શેઠ પાસે. ૮૮

પ્રવેશ ૫ મો.

સે'જલદે—(મારી બાઇરે દાડલા કેમ લીજો—એ રાહ.)

સમી સાંજનો ગયો સુમતી સ્વાસ્થીઆની સંગે;

સદાશુભ—અડધી ગઇ પણ હજુ ન આવ્યો આલુપણ છે અંજે,

આવો ક્યાંથી તનુજ તારો.....

સે'જલદે—.....મારો રોયો સ્વાર્થદત્ત નથી સારો,

સ્વાર્થદત્ત—(નેપથ્યમાં).....મને સાથી વગર વાંકે મારો. ૮૯

સે'જલદે—બહાર સાદ સ્વાસ્થીઆ જોવો.....

જોઈતો—(નેપથ્યમાં).....હું હવેલી માંહે,

સે'જલદે—જોઈતો પણ સાથે છે સ્વામી.....

સ્વાર્થદત્ત—(નેપથ્યમાં).....મારે મોડું થાએ.

મુકો જવું છે જમવાને.....

મોહનનંદ—..હજુ માર્યા વિના તું અલ્યા નહીં માને

સ્વાથેદત્ત—ચાલો આવુ છું ધક્કા મુક્કા મારોઝો શાને (પ્રવેશકરતા) ૯૦

સદાશૂળ—અરે એકલો તું આવ્યો ને કેને સુમતી ક્યાં છે ?

મોહકાનંદ—ભૂંકમ ગધેડા તારા મુખથી, ગણિકાના ઘરમાં છે;

સેજલદે—શુભું શું બોલે છે જાન.....

મોહકાનંદ—.....હવે રહ્યાં શેઠાણી તમે તો રાજ,

જોઈતો—મુકી મુકી મુકીને કુળની માઝા.....૯૧

મોહકાનંદ—નિજ સ્વારથ સાધન સ્વારથીએ નીતિશાસ્ત્ર ખતાવી;

કામસેનાની કને મોકલ્યા ભોળા શેઠ જમાવી.

સદા સેજ—અલ્યા એવું તે હોય જાન.....૯૨

જોઈતો—મોહ—અરે તમારા પગના સોગત, વાત છુપાવા માટે;

આ વીંટી સ્વારથીએ લીધી, અમે પડાવી વાટે,

પુઠે ગધાતા નહી માનો ?.....

સ્વારથદત્ત—.....વહી ગયો વખત મારો જમવાનો,

સેજલદે—કેને સાચું મારા ખીટ્યા તું રહી જાનો.....૯૩

સ્વારથદત્ત—.....ગીતિ લાવણી.

વાધણ મૃગને, ઘેરે, એમ શેઠને ગણિકાએ ઘેર્યા;

શુ મારું ત્યાં ચાલે, પ્રેમ પાસમાં પડ્યા કામ પ્રેર્યા. ૯૪

સદા—સોખત તું સુમતિની, કદી ઠરીશ નહી સાફ તને કહુ છું:

સ્વા—વાંક નથી કાંઈ મારો.....

મો—.....રોઝ તને હું રોજ કામ દઉં છું. ૯૫

સે—અરે ધણું મેં આલ્યું ગરીબ ગોલા પણ તેં ઘર ધાલ્યું;

જા કર તારું કાળું.....

મો—.....કોળ બેસવાતું કાપ્યું કાળું. ૯૬

પ્રવેશ ૬ ઠો.

કામસેના—તાલ દીપચંદી (મોહોલે પધારો—એ રાહ)

મારો પાવન કરીયો પલંગ, પ્યારા પ્રાણનાથ પધારી,

રમ્યા રસીક રસીકાથી રંગ, વિરહ દુઃખ વહાલા વિદારી;

આજ ઉપજી સીતળતા અંમ મને સ્વામીનાથ રવીકારી, એટલે
 પ્રેમ હીંચોળે હીંચીઆ, સ્વામી દાસી સાથ;
 મન માન્યું સુખ માણીયું, હેતે ધાલી ગળામાં હાથ. પ્યારાં ૦૬૭
 ચંદનતરૂં ચિતહર તમે, હું બહાલા ગર્ભ વેલ.
 વહી પામી વળમતાં, સ્નેહ રોવડી રસથી સીચેલ. પ્યારાં ૦૬૮
 શરદરૂં સોહામણી, પુરણ ચંદ્ર પ્રકાશ;
 મંદ પવનની લહેરમાં, બહાલા વીલચોળે વીરીય વીલાસ. પ્યારાં ૦૬૯
 અંતઃપુરમાં એકલા, છાના રાખું છેલ;
 કોક કળાને કળવાં, રમી રસીક કરો રંગરેલ. પ્યારાં ૦૭૦
 તન મન ધન અર્પણ કરી, રંજન થઈ દીન રાત;
 હાજર રહીલ હજુરમાં, પ્રભુ અવર પુરવ આવ તાત. પ્યારાં ૦૭૧

સુમતીનિલાસ— કાલિંગરો કુમરો.

પ્રીયા મારીરે પ્રાણુ થકી તું છે પ્યારી, —એ દેહ

સુંદર વદન સસેવર અંદર, નયન કમળ કપ્પી ન્યારી. પ્રીયાં ૦

તું કોમળ કેમ કાળજી કાપે, મારી કટાક્ષ કટારી. પ્રીયાં ૦૧૨

આલ ગુલાબીએ ગિંદુ પ્તીરાજે, મુગમલું મનોહારી; પ્રીયા

મંદ પસી મમ મન તેં હરિયું, અમૃત વચન ઉચારી. પ્રીયાં ૦૧૩

કનક કળસ કુચ કંચુકી કરીયા, સર્વ સદા સુખકારી; પ્રીયાં ૦

નિરખન નારી તને નિરમાતી, ઉર્વશી ગર્વ ઉતારી; પ્રીયાં ૦૧૪

રોજ રડીય તુજ સમીપ રસીલી, મજ્જન સમંધ વિમારી. પ્રીયા.

હાલ દિવજીની પાસે જવાની. વૃત્તિ કરી છે રિચારી; પ્રીયાં ૦૧૫

કુમરોના— (દાદરો કાન્તા કેમ થશે—એ રાહ)

નાથ નવ કરો વાન ધર જવાનીર, વિરહ લાજી શું વેઠાય;

નહીં જવાય લાગું પાપ, કાસી હું સદાતીર. નાથાં ૦૧૬

પ્રેમનો જગ તક મળી પીવાનીરે, સ્વામી સંગ રમવા રંગ;

આ પ્રમંગ છે ઉમંગ, જાય છે જીવાનીરે. નાથાં ૦૧૭

સુ—પીકર પરદરો. માફ વચન માતીરે, જઈ ધામ, લેઈ દામ,

કરીને કામ આપું આમ, શું પછી કહેવાનીરે. શીકરો, ૧૦૮

ધીરજ મન ધરો તજ દહ દીવાનીરે, મોહબાણુ, પકડી પાણુ;
વિનય વાણી, લાવે તાણી, વખત પહોડવાનીરે શીકર—૧૦૯

ગીતિ.

- કા—વિરહાનગથી બગાળી, મુજને મુકીને નીજ ધર જતું;
ભોળી બને પધારો; અચીન મારે આજ નથી આવું, ૧૧૦
- સુ—ચતુર વિચક્ષણુ ચતુરા, ઘટે નહિ તારે ઘેલું થાવું.
તારા હું સમ ખાકું, હરિજ્ઞાણી હમણા જઈને આવું. ૧૧૧

પ્રવેશ ૭ મો.

- જો—ભોપાળી કલ્યાણુ-દાદરો-આમ વેઠી શુડ (એ રાગ)
ભાષ પઠારો કેમ ઉઘાડયો, જોડું કુંચી બેમારી કેમ,
સાદેમ ગાપા બહાર ગયા છે, શુ? છુંજનમાં ઘાલ્યું લેમ.
જાતું ધરેણું ક્યાં લઈ ચાલ્યા, આમ કરી તરકરતું કામ;
પડશે માથે અરે અમારે, પાછું મુઝા તમે તમામ. ૧૧૨
- સુ—ચાવલા તું ચઢી ગયો છે પરની તારે શી પંચાત;
બસબસ તારે નહીં બોલવું, હમણા પાછળ પડશે લાત.
નીચ જાત ચાકરની તારી, આખર જોડા ઉચકનાર,
આવ્ય રાંડના હવે અડાવા, બંદાતો આ ચાલ્યા બહાર. ૧૧૪

ગીતિ.

- સદા—સુમતિવિલાસ સાથે, કરે ધમાધમ અરે આમ શાથી;
જો—આ તાણું ઉઘાડ્યું, હાર ધરેણું ગયું મળુસમાંથી. ૧૧૫
- સ—બનઝારો—પ્રીય મીત્ર વીના હો ભાષ—(એ રાહ)
પ્રજ્ઞો મારું મન ખારી, નીરખી સુત ચાલ નઠારી;
જો—મેં વાત પ્રથમ નહીં માની, પણ છેલાઈ નવ રહી છાની.
ચમ ખરી ખાતરી મારી, નીરખી સુત ચાલ નઠારી; ૧૧૬
- સમજ જોને મેં જાણે, કરીયો નહીં કદી દુકારો
જો જુલ ચમ છે ખારી, નીરખી સુત ચમ નઠારી ૧૧૭

- સ—બહાલી તેં અધીક વખાણ્યો, અદેશો અલ્પ ન આણ્યો;
 પણ સોળત મળી ન સારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી. ૧૧૮
 ઉઘાડી પુત્ર પટારો, ટંઠાવળી હાર તમારો;
 ક્યોં હરણુ રહ્યો હું હારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી. ૧૧૯
- સે—શી રીતે હું સમગ્રવું, રે લગ્નજીમાં ખમરાવું;
 જોમાંથી થશે જુગારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી. ૧૨૦
 કિંમીત કહેતાં કોપે છે લગ્નજા કુળની લોપે છે;
 સો વિનય વિવેક વીસારી, નીરખો સુત ચાલ નહારી. ૧૨૧
- સદા—પેઢીમાં કહી ન પેસે, ખવડી મમ પાસ ન બેસે;
 જામ નિત રમવાને જારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી. ૧૨૨
 કંઈકે ધન ગિતકન મેલી, હરાજ કરારી હવેલી;
 નજરે જોયું મેં નારી, નીરખી સુત ચાલ નહારી. ૧૨૩

પ્રવેશ ૮ મો.

- કામસેના—ખમાય જીલ્લો હાલો; આવત મોરારી (એ રાહ.)
 વાલમ આવેરે (૨) આલી જોને આ આનંદ કંદ,
 નંદનંદ મંદમંદ હસી હસાવેરે વાલમ—૧૨૪
 ચંદ્ર વદન મંદન મોહન નયન નીજ નચાવે,
 ચતુર ચીત ચળાવે ઇશ્વર અકુપથી લગાવે.
 તાપ સહ સમાવે બેઠું ભાવેરે. વાલમ—૧૨૫
- મુમ—(ખમાય જીલ્લો પંજાબી, સેમાં જોડે મોરી બેમાં એ રામ)
 પ્યારી તું છે જીવન મારી, પ્યારી— ૨૬.
 લે આ હાર અમુલ્ય આપું કોઠિલ કંઠે પ્યારી; પ્યારી—
 તુજ તન વનમાં મમમન મુગલું, અથડાતું અતીચારી પ્યારી—
 મ—નહીં ઠર હરગીરી ઉપર ફરે છે, સર્વ વીવેક વીસારી પ્યારી—
 મુ—નાગુક વિપર નયન ખાણ્યું, ફેફ મદન શીકારી પ્યારી—
 વેળી નાગજીતો ઠર સુકી, ભર્યેં પણ જામ ભારી. પ્યારી—

ક—હઠથી જાંઘે કામળ મુગને, પા પ્રીતી રસનારી; પ્યારી—૧૨૬

કા—પ્યારા છો મન મોહન મારા પ્યારા— (એ ૨૬)

પીણે પ્રિયમ વદન બામમાં, છે અધરામૃત ક્યારા, પ્યારા—

ક—જામ આમ ત્યાં ચુર નથી ડર, મારમ સકળ સુધાર્યા, પ્યારા—

આ તન વન સુંદર મનમોહન, નાંવ ચોર નહારા, પ્યારા—

કા—નમ વૃત્તો હરખ્યાંયા હરખ્યાં, સવ મનોરથ સાર્યા, પ્યારા—૧૨૭

મુ—ખમાચીતી હુમરી પંખાચી (પ્રીય બીના જ્યા મોરાં એ રાહ)

મારી પ્યારી આ તમે ઉઠીને સુંકા ઠીક, (એ ૨૬)

લાનતા ધરેણુરે જોઈતાએ તો જાણ્યુરે,

તાણ્યું તેજો તોય આણ્યુ અગ્રની અધીક— મારી—૧૨૮

ખાધી હશે ચાડારે, ડેડ હું પહાંગાડીરે.

દાણા આપું જાતું જોઈએ, બાપાજીની બીક. મારી—૧૨૯

કામ—જોગીયા આશા (જરા હો સીનમંડો એ રાહ)

ખરે પ્રાણપ્યારા તજો મને, હજી શું જતું છે પીનાજી કને,

મુ—સમજી નથી તું જરા સુંદરી, અરે આંખ આસુપકી આબરી

કા—જાનાલા પતી છાડનારી નથી, જુદી નહીં પડે માછલી નારથી,

મુ—જરાવાર જમ હામ આપું અહાં, અધીરી ન ચા સત્યમોલું સહી;

ધડી ગોક ધરમાં નથી જોઈતું, નથી ચિત વેપારમાં ચોટતું,

કા—મને પ્રેમ ઝોણે ત્રિસેજ પતી, બીજી કોઈએ શું બગાડી મતી,

મુ—અર વહાલી તું આમ આશું વહી.....

.....પધારો પત્તએ જવાશે કહી.

તમે આમ બાનાં બતાવો નહિ, રસીલા વીના હું શકું શું રહી ૧૩૧

પ્રવેશ ૯ મો.

સેજવદે—[હીપચંદી] હુવરી હુંવર મારા લાડમાં એ રાહ

સ્વામી શરીર સોસાઈ મધું, આમ કરનાં હિચાડ,

માધવથી મટતા નથી, હજ્યા લેખ લલાહ

સ્વામી—૧૩૨

સદ્ગુરૂની મુવર્યો નહીં, મુખી સદકિદેશ;

સ્વારખડતની સાબને, વંદવા મુખ વિશેષ.

સ્વામી—૧૩૩

હાથઓ હાથ હાથ કરે, કરવા માત્ર હરામ.

એણે ઉત્તેજન આપીયું, જવા મુખકાને ધામ.

સ્વામી—૧૩૪

જણવુંને ગણવું જુલી ગયો, અળસો મુક્યો આચાર;

બાંતો નથી જીન મંદારે, વળતજીયો વંવાર

સ્વામી—૧૩૫

લાંકયું રહ્યું નહીં લાંકાં કર્યો વેસ્પાએ કેર,

એક દીવસ અકવાડાએ આવે આપણું ઘેર.

સ્વામી—૧૩૬

સદાદૃષ્ટ—જાને રહે છે તું મુંદરી, સમજ સાચનો સાર;

આગને શીખામણુ આપતાં, આ શી આમુખી ધર.

શા—૧૩૭

ધરમ નીતિ તજતાં થગ, નહીં ધનગવ્યા દામ,

સમજણુ વગર સ્વનંતતા, આરાગ થયું આમ

શા—૧૩૮

સંસારમાં સુત મુંદરી, છુટા મુકતાં છેડ.

શા—૧૩૯

ખસ્તાયું પડશે પાલજ થકી, વંદી બતાવીશેક

શા—૧૪૦

આલી થયે ધન આનગી, ગાળ્યું મુતાનવી પાસ;

નિલંબ થતા વડગો તે થકી, એથી મુન્દ્રમ ઉવાસ.

શા—૧૪૧

નિંદાય છે નાન બનતમાં, જુન્યા કહે જનને લોક,

હસકો પડ્યો સગાં વ્હાવાનાં મીવલ કરશે શું કોક

શા—૧૪૨

હાડી વીના ગયો હાયથી, હવે કરવું શું હાલ;

તેનો નથી મને મુજબું, બધો બગડ્યો છે તાલ.

શા—૧૪૩

ચો—

ત્રિતાળી ચોપાઇ.

ભરે આળો આ અવસર ભાઇ, સાંભળે તો તને કહીએ કાંઈ,

સુ—મારું માંયુ માડી નીત ફેડો, એથી ધરમાં આવુંજુ ફં થોડા,

તમજાં કરશે ભાગ બાપા ગરબ, એલો નહીં મને અગ્ની દાવ,

જોલ જોતી કરી છે મેન્ડર, માપા આ ગાલો હું મારે બહાર
 જો—શું તું આમ કરે છે તે સારું, નથી આપણે તો નાર કાર;
 હકમો મળે શું થાય છે ગાંઠો, જોલકરી મોઝ થયા છાંડો,
 બક કરતી સી હમણા બપોરો, બસ મેલ તારા પીતા પાસે.

મુ—મુઝી દેને માડી છેડો મારો, નથી મુજ સમ ખીજે નકારો, ૧૪૫
 નથી રાક્યો રહેવાતો તમારો, હાલો જહાજું ત્યાં તો હું જનારો,
 ખુશિ ખમડી ખુટી મળ જાણો, તમે મારો મુઝબો મલાજો,

જો—પદ્મર જમર વધર કેમ મોલે.....

મુ—.....વાર છે રહ્યા પથરાતી તોલે.

પથુ તમને ઉપાડું જણાવું, આવું દેખી હવે નહી આવું. ૧૪૬

ગીતી લાવણી.

જો—આમ મને અપમાની, હકમો આપણા કુળમાં અંગારો;

હાય હવે શું કરવું, જશે કુરતાં જન્મારો મારો, ૧૪૭

જો—અરજ કરી રાખને, તમવશું વેશ્યાનું ધર તેને,

ઉપાય છેલ્લો એ છે, મારા સમ છે તું રડતી રે'ને. ૧૪૮

જો—નથી સુજતું સ્વામી, અરે લોથ વાળી તેં જમલાડી,

જો—વખાણ વંજા મળ છે, બણી વારથી આવી છે ગાડી. ૧૪૯

પ્રથમ અંક સમાપ્ત.

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

(સોરઠી મજલ-કુખો આજ તાપ વિલાપમાં, એ રાહ)

માજ આવી રાજ હજુરમાં, કરજોડીને કહું વિનતી (એ ટેક)

કે કામસેના વેશ્યા અહીં, સાચી મરુ તેતો મારી સહી,

સવ દિન સેર તેને રહી, મમ પુત્રની જમડી મલી આજ. ૧૫

કુળમાં કલંક કપુતથી, અમને જરા ગાંઠનો નથી,
 એથી આપને ફરં અર્જ, આ મુઠી ભેટાણું પદ ભુપતિ-આજ. ૧૫૧
 હકમે અમારી પીડા હરી, ગળિયા કનેથી કપા કરી,
 અમ પુત્ર આપ અપાવીએ, આ આગળની ચરતી રતી. આજ. ૧૫૨

કનકસેન—(ભરથરી બ્રાતા તિયારીને તમે—એ રાહ)

સુણો નગર શેઠ (૨) કૈા રાંમળી વાત તમારી,
 રાજનીતિની રીતથી અંનરમાં અમે કતારી, ૧૫૩

પરનું ખેતર (૨) બે દોર આગણું આવે,
 ક્ષેત્ર ઘણીને શેઠજી ત્રિકા શી રીતે આવે. ૧૫૪

કામ ધર વેચી (૨) આવે અની વટની જાએ,
 રાજ તરથી તેહને કહો શી રીતે મોકાએ ૧૫૫

વળી મુર્ખ મનુષ્ય (૨) નિજ મનની મેળે મરશે,
 અપરાધી એ વાંકનો બાળે શી રીતે દરશે. ૧૫૬

તમ પુત્ર એમ (૨) વેશ્યા મંદિર જઈ વશિઓ,
 કેમ કરીએ એને અમે જ હાડ આન સમ રરીઓ, ૧૫૭

વળી ગુન્હા વગર (૨) ગણિકાને નવ દંડાએ,
 કરીએ શું તેને કહો જે આલે નિજકુળ રહે, ૧૫૮

તમ શરમ થકી (૨) આલો ગણિકા ધર આવુ,
 માઈ જર નથી જરા બંને સમગ્ર તો સમજાડું. ૧૫૯

સચ્ચી—વેશ્યા મંદિર (૨) સ્વામી સા માટે જાવું,
 હકમ હજુરનો હોય તો એને અડીયાં બોલાવું, ૧૬૦

કન—તા ત્યાં જઈશું (૨) અડચણ એને નહિ કરી
 જાતે તરદી લેઈને હરકત શ્રેષ્ઠની હરતી. ૧

સદા—મહારાજ કપા (૨) નિજ પ્રગ્ન કપર રાખો છો,
 ગરીબ તવ ગરને સદા ધનસાદ અદત આવો છો;

વિદુ—એક છે અરજી (૨) મહારાજ તણી શી મરજી,
 ચી—બન્ને વિદુષક છે હકમ ખુશ સરવ ઠયેરી કરજી. ૧

વિદુષક—

ચાવખા.

અરજ સાંભળોને સરકાર, મુજને ગાંઠતી નથી ધરનાર. (એ ટક)
 અગીયાર વાગે ઉંઘમાંથી ઉઠી, તરત તડકે જાય;
 દાતજી કર્યા વિના મોઢરીને મુગા જોળામાં લેધને ખાય. અં૦૧૬૪
 વાંકુ ચુંકુ એલી વઢવું ને રઢવું, કુચડ રાંડને રોજ,
 ધરમાંથી જોળ ધી ચોરી ખાવાની, ખોટી પટી છે ખોજ. અં૦૧૬૫
 ખાડ પાડોશીને ડોશી ડોશાથી, લડી ચુકી લાખનાર,
 પોતાના બાળકને નિત્ય બહુડે મારે મને પણ માર. અં૦૧૬૬
 રાખના ઢગલામાં ફેરાં પડ્યાં જેવું, રાંડના મોઢાનું રૂપ,
 છુત બડકામણી મારે કુબારજ, ભાડી મરું છું રે જૂપ. અં૦૧૬૭
 સુમરીના માળા સરખું છે માથું, વેંત વેંત લાંબા વાળ;
 ખજુનાં જુવોના ટોકળા જોરવે, પરજોવાની પડનાળ. અં૦૧૬૮
 હોળી દીરાળીએ નહાવનો નેમ છે, વડી અગુર છે વહુ,
 અંજે જોધરાળા ને લુંગડાંમાં લીખો, મારવાડ ફેરી મઉ. અં૦૧૬૯

મહા—(સ્વગત)

ગીતી—લાવણી.

કપા કરી મહારાજ, અપાવજો સુત વેશ્યા પાસેથી

આજ સાસરે એને, ખરે પત્ર હું લખું ખુલાસેથી.

૧૭૦

પ્રવેશ ૨ જો.

સુલગા—

(ત્રીતાળી ચોપાઈ)

સ્વામી મારા તમે શિરનાજ, એક વિનતી સાંભળો આજ,

બુદ્ધિશાળી લીલાવતી બેની, વરવા ગોચ્ય ઉમર થઈ એની.

સખ્યા પત્ર વેવાઈને બહાલા, એકએ વાંચી ગાદી તમે ધાલ્યા;

એ મરવ હાહા કરી જેમ, નથી ઉત્તર આપતા કેમ. ૧૭૧

—આજ પત્ર વેવાઈનો આળ્યો, જુઓ કેવો વિચાર જણાવ્યો,
 રૂબે છે કે લગન તમે લેજો, પછી પત્ર લખીને પાઠવજો.

વાંચીને અમે વિવા'આદરશું, પછી કામ બીજું બધું કરશું
હરે કાલ જોશીને બોલવું, રડો લગ્ન દિવસ લેવશવું ૧૦૨
પછી પત્ર વેવાઈને લખાવું, જશ લેવાને જાન તેડાવું,
મોટી મંડપ રચના રચાવું, સુકી ઝાલર છાટ જડાવું;
હાંડી ઝમરખ તકના જાંઘાવું ઘણા મુલા ગલેચા બીજાવું,
જાનની સાથે નાત જમાડું, પ્રિમા હુંશ તારી પુરી પાડું; ૨૦૩

પ્રવેશ ૩ જો.

કામસેના—ગઝલ (હમતો આશક એ રાહ)

ક્યું મમ ધર પવિત્ર આજ પધારી પ્રભુ,

નમ્રું નરવર લુંડીની લાજ વધારી પ્રભુ.

ક્યું ૦

સચ્ચિવજ સાથ કપાનાથ મોટી કપા કરી,

લાજર હજુર છું ગુલામ થનારી પ્રભુ.

ક્યું ૦ ૧૭૪

સચ્ચિવ—(રાજની સુચનાથી) દાદરો—સમાજ તેમ અદાકો—એરાહ

આપો શેઠ પુત્ર આ વખત વિચાર કરી, રે જરા વિચાર કરી.

વારાંગના વિચાર કરી, આપો શેઠ પુત્ર આ વખત વિચાર કરી.

પ્રાચે કપડી હોય વણિક તણી જાત ખરી,

સોજન સ્વારથીઆની કરવી તો વિચાર કરી.

રે જરા—૧૭૫

પીકદાની સમ પવિત્ર વણીક મીત વરી,

અડ્યું એ વિના રહ્યું શું કો', વિચાર કરી.

રે જરા—૧૭૬

પાછી હોયને તમે આ સોનપયા બેટ ધરી,

મતો મહિપતિનું વચન શું વિચાર કરી.

રે જરા—૧૭૭

કામસેના— (કોધમાં સુણો દીલ્લી તખ્ત) એ રાહ.

સુણો સચ્ચિવજ ચતુરસુજા, હખીલો છોડનારી નથીરે,

૨

પ્રશ્નોનાથ માગે તો આપું હું પ્રાણ ૭૦

કેમ માઠ બાંધીછે કરી પ્રયાસ છ. તમે તોણવોછો શું બતાવી તાસ, છ.
 મનમતાથી મોજ ન મુકાય, છ. જી નતા મુધી જુદું ન પડાય, છ.
 આવું અધરીન ઉચરી વચન, છ. મોટી હોળી સળગાવી મારે મન છ.
 મહારાજ મેહેરકરી કરો માર, છ. આવો અવગો થશે શું ધન્સાદ, છ.
 તમે શીકારશ કરી હશે શેઠ, છ. વેશ્યા પાસે કોવા આવ્યા હશે પૈઠ છ.
 નહી નહી આવે આપને આવાસ છ. મુકીદોને મૃગતુષ્ણા જેવી આસ છ.
સદાકૃષ્ણ (ગરીબાધ્યા) ગીતી લાવણી.

અરે હવે શું કરવું, પુત્ર વીજેએ ઉપજે પરીતાપ,

પાંચ દીવસ પરણાવા, કૃપા કરીને અપાવીએ આપ; ૧૭૮

સચીવ—(રાજાએ દ્રષ્ટિકારાએ હુકમ કર્યો તેથી.)

પુત્ર શેઠને સોંપો, રાજ હુકમને તમે માન આપી,

મન પસ્તાવું પડશે, આ જે છેલી આગા ઉઘાપી. ૧૮૦

કા—હજુર હુકમ ઉઠાવું, પણ જે અવધી ઉપર દીન જાશે,

તો મમ મૃત્યુ થાશે, જે જીવન ટકશે પરણી પાસે. ૧૮૧

સા—જાઓ શેઠજી શાણા, પુત્ર આવશે પ્રેમે પરણાવો,

પર મંગળ ગવરાવો, લક્ષ્મી વાવરીને લેજો લ્હાવો.(જય છે.) ૧૮૨

પ્રવેશ ૪ થો.

સા— (નારીના કટાક્ષ પાસે એ રાહ)

પ્રાણ પ્યારી લગન આજે તે વધારી લીધ,

પુન્યના પ્રતાપે થયું સકળ કામ સિદ્ધ;

જાન માંહી મંત્રી પ્રમુખ આવશે જશર,

પરણાવાને પુત્ર જાણું મેહેર સારંગપુત્ર.

સે—પ્રાણનાથ પુત્ર લગ્ન કરી હર્ષ બેર,
 જાન જોડી લીલાવતી લાલુ આપણે ઘેર.
 “બાઈ” કહી પુત્ર વધુ પડશે મારા પાપ,
 યુજ્ય ગણી આજા મારી પાળશે સદાય.

૧૮૪

મ—‘લીલાવતી’ નિનયવતી સાંભળી વિશેષ.

હર્ષ સહીત નીતીશાસ્ત્ર વાંચતી હમેશ;
 આંસ સદાયરણે શ્રદ્ધા ધર્મની અપાર,
 અતણી થઈ આચરે ન કદી અતાચાર.

૧૮૫

સે - અડાહા ! ! એવી ધૂળમાં વધુ પરણી લાવે પુત્ર,
 સોભાવશે આવીને એ આપણું ઘરસુત.
 માંડવામાં બહારાં ધણીવાર થકી ગાય,
 દહાણી આપી સરવને હવે કરં વીદાય.

૧૮૬

પ્રવેશ ૫ મો.

ગાનારીઓ—(સુંદર વરતી ચુંદડી-એ રાહ)

લીલાવતીએ લખી મોકલ્યો, કાગળ પ્રીતમ પાસ,
 આતુર આતુર ચીન થયુંરે, વરતા સદયશી સુમતીવિલાસ
 બહાલા બહેલા આવજો. એ રેક.

જો—નથી થયુંરે પોગળ શું પ્રકાશ, લાલા ચાલો લગનમાં. એ રેક.

મો—ભોજન પડીતી આપણે આશ, લાંબું રોકે સાત લાકડો સમાર

ગા—શરદ પુનમની પદમનીરે, ઝાંખી જોખનવંતી જેમ;
 દિનકર કર પીડન ચહેરે, ઇશ્વર અંતર આપથી એમ. બહાલ

એ—નથી જાણતી ગુણકથી પ્રેમ.

લાલા.

મે—હુધા અગ્નિ થશે ટાઢો હેમ.

લાલા ૦ ૧૮૮

મા—પરણીને સર્વ પ્રકારનારે, પુરણ કરશે દોડ,

રામ સીતા સરખી થશેરે, જાણે “રતિ” રતી પતી સમજેર,

એ—પણ મોટી ખોટી એક ખોડ.

મે—સુકા દેમે ફોગટ માયા ફોડ.

લાલા ૦

જોદતા જમજો જલેખી સજોર, જમજો ઝટ જનમાં. ૧૮૦

(સેજલદેને ખારેકા વહેંચતાં ગાતા ગીદ ગજરો ગાય છે)

પ્રવેશ ૬ ઠો.

મે—અમેનો જનમાં આબ્યારે, અમે—આ સારંગપુર શહેરમાં ફરીએ,
લાલ સાહેબની જનમાં આબ્યારે, અમે—એ ટેક.

પેઠની પાત્રડી રેશમી ઘોનીયું, શેઠની ઓઠીએ લાત,

ભભકો લાડુ ભટનો ભાજો, વાંડડા મજના વાગ. અમે ૦ ૧૮૧

વાર લાગી ગઈ આટલી બધી, પેટની કરતાં વેઠ,

દખણા લેવા દોડીએ અમે, પરણી ઉઠ્યા શેઠ અમે ૦ ૧૮૨

પ્રવેશ ૭ મો.

સુલ—(પ્રથમ ગણપતીને લાગું પાદરે એ રાહ.)

આજ આનંદ આપણે ઘેરરે, ઉજળો અવસર આવ્યો લીલાશહેરરે,

વાળાં વિવિધ પ્રકારનાં વાજેરે, જેના નાદથી અંબર ગાજેરે. ૧૮૩

લીલાવતીને લાયક વર મળીએરે, આજ આંગણે સુરતરંગિણોરે,

માથે મોતીનો મ્હોડીઓ ધાલીરે, જમણે હાથે રામજીવીનો ઝાલીરે.
 માતી વાતી સૈયર સાથે ચાલીરે મોટી હુંતે હુંતો વિપાક મહાલીરે,
 નાણું વાવરવાનું આન્યું ટાણુરે, જુગતે નાકે જમાઇતણું તાણુરે.
 મોટા મોટા વેચાઇના છે ડોળારે. એ રાહ.

મો—ચાલો જોતજને પગે લાગેરે.....

મુ—.....વરના વાંસામાં પાણડ ભજો.

મો—હવે દક્ષણા અમને અપાશે.....

જો—.....પોચા પારેખ આને પતાવો, ૧૬૬

સખી જોયું જમાઇ મુખ અંદ, આજ પુંજતા પરમ આણુંદ.

કન્યાદાન ભિમંગથી કરીયું આપી વાહન ધન હીલ ઠરીયુ, ૧૬૭

ઝડે ચોરીમાં પીરરથો કંસાર, ધણા હેતે કરી ધૂતધાન:

મો—જેડું અવિચળ રહેજે સદાયરે જુગતે જનને કરજે વિદાય. ૧૬૮

પ્રવેશ ૮ મા.

ગીતી.

મુગુ—હીલાવતી સાહેલી, કાલ જવાતી થું વું સાસરીએ,

હી—મુગુજીવનંજરી સારું, બોલ્ય ગીત ગાઇ ગમતે કરીએ. ૧૬૯

મુગુ—(હાંચીએ બેથી) સારું સારુંરે સુરત સહેર—એ રાહ.

સપ્તર મુખકર સંસાર, શિયળ જુપણ સજીએ,

એ વિજુ નિગુણા નરનાર, તન મનથી તજીએ. એ રેક. ૨૭૦

ગ પર નર નારી પ્રેમ પ્રદીપમાં, પહી પતંગ સમાનરે,

જુગર સરીર સજમાપી મુરે, કંઈક નરક નાદાન.

અર અંખડીત અંખ અતુપમ, નહી મળે એક નાકરે,
 સિમળ વીના એવા સદગુણ સૌ, જીમ સોમલ અંપાક. સિમળ ૦
 વ્યભીચારીને સૌ, સંસારી, કરે અપીક ધીકારે,
 પર મંદીર પકડાતાં પડીઆ, મોટા જનને માર. સિમળ ૦ ૨૦૨
 બાર કરમથી જોડ જગતમાં કરે કલંકીત કુળરે;
 અંધમાં અંગારા લાપા, ધરમ કરમમાં ધુળ. સિમળ ૦ ૨૦૩
 મેઠ વીરમ વાં વ્યભીચારે, નીચે ધનનો નાશરે,
 શીવગુપ્ત કેશવ સિમળવંતના, દેવ સરીખા હાસ. સિમળ ૦ ૨૦૪
 ત્રીતાળી ચોપાદ્ય.

મુ—બેન બેસજે પાણી પી આવું.....

લાલબા બામુ હમણાં જરા જમ આવું,

મુમ—(સીધાવતીના ચીરનો પાલવ પકડી હાથોળે બેસારતાં)

બેશ બેશનં કેમ બાહે છે, કામ બાવું નથી તું શું કહે છે. ૨૦૫

લી—હમણાં આવશે મારી સાહેલી, લાલબા મુજને મયાં મેલી.

મુ—અહીં કામ નથી આવનારું, આમ શરમાવું એ નહિ સારું. ૨૦૬

ગીતી. (નેપથ્યમાં)

તે—દુભા વેવાવુ આવ્યાં, લાલ બોલ્ય કયાં ગઈ બામુ તારી

લી—મુકો પાલવ મારો, મને જવાદો મા આવ્યા મારી. ૨૦૭

મુ—(સ્વમત) આમુખાની દુગ્ધા, માત પીતાએ મુજને વળગાડી,

માન્યું કહ્યું ન મારું, અરે રાંડ આ વખત યજ બાડી, ૨૦૮

એને બોલાવાના બહાલી વેશના સોમન ખાધા,

મોટી ભુલ કરી મેં, હવે પ્રી બોલાવાની બાધા. ૨૦૯

જો—અત્યા આપડે છે કપાં, કરી તણવારી કોસખી જના,

મો—તું જા હું આવું છું, બરી ડામડામાં ભાવું ખાવા. ૨૧૦

પ્રવેશ ૯ મો.

સ્રીઓ—(માતા લીખ્યાને ગુપ્ત્યા મારા ઔરણ—એ રાહ)

પરણી નવસા કોસખીએ પધારીઆ, વાજાં વાગે જોવાને રૂઢ લાગે,
સાહેલડી ભાડી લાખેણી લાખ્યો લાડણો. (એ ૨૬.) ૨૧૧

ધન ધન સનાદજી શેને, જન જોડી નાખ્યા છે નાણાં તોડી. સા.
રથમાં પરવહુને ચમર વીંઝાય છે, દીસે ડાણા સેજવદેના જાયા. સા.
જમવાડી પરવહુની જોડી જોડેને, જોડી જોખે હંડા નીશાસા નાખે સા.

મો—લાલસાહેબને સમજાવે સાનમાં, લજ્યાવે ને મોતીડે વધાવે;
સાહેલડા ! ! શેકની ફજેતીના દાગઠા.

સ્રી—મો'ટું મહાજન સાજનમાં મળ્યું, આતી રાજકચેરી તપ પ્રેરી. સા.

અંક દ્વિતીય સમાપ્ત.

અંક ૩ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સુમતી—મહાલ. (હમનો આશક હે—એ રાહ)

મારા બાપે વેંગ આ વગગાડ્યું શો વિચાર કરી,

હંધી મઠ રાંડ હવે કરવું શું અહીં વાર કરી.

મારી જીવજનનો મુજ વગર જરૂર જન જશે,

હુંતો મારે આ ચાલ્યો આ રડતી હો પોતાર કરી. ૨૧૩

હીલા— સ્વામીનાથ સ્વામીનાથ એ રાહ.

પ્રાણપતિ પ્રાણપતિ પ્રાણપતીરે, અહીં નથી અહીં નથી અહીં નથીરે
(અચાનક આવો કાપ કર્યો કીરતાર એ રાહ)

અરે અહીં એકલી મુકીને મને આમ અચાનક ઉઠી કંઈ ક્યાં ગયા તમે,
પેલા સમાગમે સ્વામી આનેશું ઠું, સાંભળેશું મેંતો હતુ તે સાચુ ક્યું;
અચીત પીયુષ કંઈતી જાણીખર્યા, આશરે જાણીશું વસ્થાઆવાસે વસ્થા
આમની ઇચ્છાએ આવી ત્યાંતો આકડા, પદ્મગનાકેરાપાસમાં પતી પડ્યક
જ્વળીયારી વર તણા પાલવ પરી, જશે જન્મારો મારોરે રડી રડી,
આ હીરા મોતીના હાર હવે તા મને, ઉમદા દુકાળ મારી દેહને દમે.

ગજશ.

માગ પતી પરવશ હવે શુ કર, જીવ તણુ તોતો આત્મઘાતક હરે,
કંઈનો વીયોગ થયો કરમે કરી, દુઃખની ચાલર નથી યાવતી જરી.
આવીતી અમન ખીવા પતીની કને, ખરું તીર મળ્યું નહી અંજળી મને
કરમની દયા બીજે શું કરે કથી, આ પીડા મટાડવાનો ઉપાય નથી
સંકટ સહન કરે સુકાળ વધુ, રાનીએ દીકેતું હશે એ બન્યું બધું.
ખીઆણું તેજવી ઝટ પીયર જાતું, સુધ રહું હવે જરા આ સાશવતું.

રાગ કલ્યાણ (શ્રી જગતપતી—એ રાહ)

પ્રીય પતી તમે ઝટ આવો આ સમે

આપ વિના વીરહ વન્ધિ શી રીતે સમે.

ટેક. ૨૨૧

વેશ્યા બહાલી હતી પતી તો નતી પરશુચી નાર,

નીંદા મુજને નામન આવે, આપ વગર આ હાર પ્રિય. ૨૨૨

આબુષણ અંબર ભિજ્યાં, કરતાં અશ્રુપાન

રેતાં રેતાં નથી ખુટતી અરે રક્તસી રાત

પ્રિય. ૨૨૩

મને બાસડી સરખું બાસે, સમન લુવન બરથાર;
 જાંઝર જાણે જડી ખેડીઓ, અકળાવે આ વાર. પ્રિય૦ ૨૨૪
 કેતકે વલય કરકડી બરાબર, વરડીણ કેદી વેશ;
 આ આંખે આંજેલી ધાગે, મરયાં સરખી મેશ, પ્રિય૦ ૨૨૫
 નામ જડેલી નવીન કંચુડી, બંધન સરખી બાંધ,
 બહુ દુખ દેહે કામ દરેગો, હવે ઠર શું હામ. પ્રિય૦ ૨૨૬
 અલંકાર ધખતા અંગારા, મણીબર પુતની માગ;
 મંદ પવનની હોરો લાગે, જાણે અગ્નિ જાગ. પ્રિય૦ ૨૨૭
 કરતુરી કંકુને કેશર, રસીયા તુજ વીણ રાખ;
 પતી વીણ ડાણ કરે પરીપુરણ, અંતરના અભીલાખ. પ્રિય૦

લક્ષીત છંદ.

કપટ હે પતી કેમ આ કયું, ધિરજ હું હવે શી રીતે ધરું,
 નવ ધની દયા મેશ નાથજી, તરત આવતાં શું તમે તજી,
 હરખ મુજનેરે ધણો હતો, જરૂર આજથી તે રહ્યો જતો,
 જરીકે વાંકમાં હું નથી હજી તરત આવતાં શું તમે તજી. ૨૨૮

પ્રવેશ ૨ જો.

કમસેના-કાશી જીલ્લો: કુમરી (પીયા કારનસે — જે ઘડ)
 સખી કેમ ન આવ્યા, નાથ હજી, કુતો ભોમણધર્મ સહુમારતજી સખી
 નીલદીન દુશ્મન મદન સતાવે, વાર કરે નહીં વલમજી. સખી
 જોવાયાતે દરેક કંઈખેચી, વધુ વજ્ર થઈ મુજને વરજી. સખીરમજી

કંપેટકળા— (આર્થીધન તોમદ્રગ—એ રાહ.)

આમ શું કરે છે અલી રજતો ધીરજ ધર. આમ શું—એ ટેક
ધરધર વર ચીવર, કર નજર નીરખ વર હરખભર;

મીલાબ્ય કર કર, આમ શું કરે છે આલી રજતો ધીરજ ધર. રૂકે
રમર જવર હર સુખ કર ધનવંતર ભરખેખત બેટી સુદર વર;
અધર સુધારસ પાષ પરસ્પર, કામ કીઠા સખી કર કર. આ રૂકે

કામસેના—(હોરી સામરો હજુએ ન આયો—એ રાહ)

બલે આબ્યા હર્ષે ભરાણી. (એ ટેક)

અવધી ઉપર ગઈ એક ઘડી પછી મેં જુગ માફક જાણી

સત્યનાદી તમે શેઠ સાહેબ, હું ગણીકા મભરાણી

ધીરજ નહિ અલ્પ ધરાણી, બલે આબ્યા હર્ષે ભરાણી; ટેક ૨૩૩

માલતી કુત્રની માગ પહેરાવું જે મમ હાથ ગુચાણી.

ગજરા ગુલામ તણા કર ઘાલું હોતે મુગંધી મેંલાણી,

અનર ઉચુ આપુ છું અણી, બલે આબ્યા હર્ષે ભરાણી; ૨૩૪

મુંદર શયન ભવન શયુગાયું, લાલ હું તો લલચાણી,

પ્યારા પ્રેમરસ પાઓ ને પીઓ, મન ગમતું સુખ માણી,

યોવન મદ અશ્વ પત્રાણી, બલે આબ્યા હર્ષે ભરાણી; ૨૩૫

મુમતિવિલાસ—પ્રેમની પીડા કાને કહીએ—એ રાહ.

મોહી રહ્યો છું મંદ હાર્યમાં રસીલી તારાં મોહી રહ્યો છું—એ ટેક

પીતાજીના આગ્રહથી પરજુવા ગયો પાસુ અલ્પ નહિ એમમે ઉલાસમાં

શતરૂના સમાન લાગ્યાં સરવે સગાંવહાલાં અહરનીશ તુજવીના હિદાસમાં

એકરાત્રી રહ્યો નહી પરણીધરણી પાસે એકલીમુકી આવ્યો આવાસમાં

આખરે જે ભોગ ભોગવીએ ભોગ એના મઈયર જવાની એકમઃસમાં

તુજચકી અધીક કાષ્ટ વીથ નથી વહાણું, પ્રતિજ્ઞા કરું છું પ્રકાશમાં

કામિની તમે કહ્યું કાંક મને કામણુ, પકડી જકડી પાડ્યો પ્રેમપાસમાં

વજ્રજનેવે'પાર વહાલી ધરમ કરમ ચરમ તજ ગાળવી છેવળખીવિલાસમાં

રસીલી તારાં મોહી રહ્યો છું મંદ હાર્યમાં—

પ્રવેશ ૩ બે

સુમુસુમંજરી—કાશી છલ્લા પંખખી (ત્રીધાત પન્મહે)એરાહ
લીલાવતી કેમ તું આતી સાસરીએથી ઉદાસ (એ ટેક)
શાન્ત સ્વભાવના સસરોને સાસુ, વળી વર સુંદર સુમતિવિલાસ. લી.
મુજ આગળ અંતર મુકીને, મારી પ્યારી તારીપીણતું પ્રકાશ. લી.

લીલાવતી— (બનગારાની દેશી)

તું સાંભળ સધવર મારી મુજ વર વેશ્યાનો ધારી,
સાસરીએ મઠં સહ સાથે મને નથી મોલાવી નાથે,
છે સત્ય શિયળ સંહારી મુજ વર વેશ્યાનો ધારી. ૨૪૧

મુ—આ શું બોલી તું બાળા, અમથા કરીયા અહિં બાળા,
હેં ! ! ! તુજવર શું વ્યભીચારી, તને ખમા ખમા સખી મારી;
લી—સંસારીક સુખની આશે, મઠ શયન સનમ પતી પાસે.

હું નિરાશ થઈ ત્યાં નારી, મુજ વર વેશ્યાનો ધારી. ૨૪૩

ગાણી મન મોહન મારા, મેં કહું કેમ છે પ્યારા,
મર્દાંબે નહી ગણુગારી, મુજ વર વેશ્યાનો ધારી; ૨૪૪

ખીખું બોલી નહી કાંઈ, સુખ રહી પછી શરમાઈ;
વળી મળી આંખ ત્યાં મારી. મુજ વર વેશ્યાનો ધારી. ૨૪૫

લંપટ ગણીકાના લાલા, અરધીએ ઉઠી આલ્યા;
કેંતી નથી વાત વધારી, મુજવર વેશ્યાનો ધારી. ૨૪૬

શું શું દુઃખ ભાખું સજની, રોતાં રોતાં મઠ રજની;
બચીત અવસ્થા ભારી, મુજ વર વેશ્યાનો ધારી. ૨૪૭

મુ—રે' છેલ છખીલી છાની દુરમુખી મળ્યા દીલ જાતી,
રે ! આ શી અવસ્થા તારી, તને ખમા ખમા સખી મારી. ૨૪૮

લી—દય દીવસ રહી સાસરીએ, મોહન નાવ્યા મંદીરીએ;
પીયુ દરશન વીણુ દુઃખીઆરી, મુજ વર વેશ્યાનો ધારી. ૨૪૯

યૌવન વન ખીલ્યું મારું, વીરહાનળથી બળનારું,
 બીજુ ન મળે પ્રેમ રસવારી, હુજ પર વેસ્થાનાયરી. ૨૫૦
 આ વાત પીતાજી બાણે, તો અંતરમાં દુઃખ આણે;
 મુજ માતા રહે પીયારી, હુજ પર વેસ્થાનાયરી. ૨૫૧

શુ—માઠ—(અમલમાં જેન મુઝરી રાગ—એ રાહ.)

આરે આપડી શું અકળાયરે, બેની સક સાડું થશે.
 મારા સમજે મન મુઝાયરે, બેની સક સાડું થશે. (એટેક) ૨૫૨
 વગશે શું વસોપાન કરેથી જપને શ્રી જીનરાજ;
 વિપતિ વખત ધરીએ ધારજ, રીએ ધરમ કાજરે. બેની. ૨૫૩
 રડી રડી થઇ આપડી રાની, કાયા ગઇ કરમાઇ.
 મહાન દેખીને મુગડું તારું, મને શાપ કાંઈ કાંઈ રે. બેની. ૨૫૪
 ધગના દુઃખી ધગનાં મુખી, ધગના ગંઠા ગંઠા;
 રગ એવા જેડ રાખીએ મખી, મુખે દુઃખે સમનાવરે. બેની. ૨૫૫
 શ્રી જીનધરમ સેવતાં સણાં, ચુખ મળ સંહાર.
 શંસન દવતા કરશે તારા સંકટના સંહારરે. બેની. ૨૫૬

લીલાવતી— (શીતાજીના મહીનાની રાહ.)

સખી પરભવ પાપ અજાપ કરી હુતો અવતરી,
 મને વિશ્વ વધુતા પ્રતાપ, પનીએ પરહરી. એ ટેક. ૨૫૭
 હશે ભરડવા સજીવન ધાન, અણુમળ પાણી વાવડી,
 કર્યું મુનીવરનુ અવમાન, ધરમાગનાં ધન કપાં. સખી. ૨૫૮
 દીકરી વિદ્યા સુરજીને ગાળ, લેઈ વૃત બાગીયાં.
 ભેડી તાંખી તળાવની પાળ, જેના પાપ બાગીયાં. સખી. ૨૫૯
 કાંતો પુન્યની ફોડેલ પરવ, કે જાન હાટી દશે,
 નીજ ધર્મ તજ્યો ધરી ગર્વ, સખી માઠું શું થશે સખી. ૨૬૦
 મહં પાપી તણી પશુમર, હિતમ આપના. ૨૬૧

મુકી અજમે આવકનો આચાર, મિદ્યાતિને માનીયાં. સખી, ૨૬૧

મુકી સાખ ભરી સરકાર ખેડાં ખત મેં લખી;

દોરી દીન જનને દરબાર, હપે કરીઆ દુઃખી. સખી. ૨૬૨

આવાં પાતીક મેંતો અપાર કરયાં હશે પુરવે.

વેશ્યા સંગી મળ્યો ભરથાર, અરે મને આ ભવે; સખી. ૨૬૩

મુગુમુ—આવે કાકી લીલાવતી જેન, ઉઠાસીમાં આજ છે;

પુછો એને નથી ચીત મેન, કે' એમાં શી લાજ છે. ૨૬૪

મુલ—કાકી જુલો કચાલી ઠોકો (પીપાકે મીઠ ખીન એ સહ.)

તું દીલગીર દીસે શા કારણ, બોલ લીલાવતી ખાધરે. (ટક)

બોલતાં બંધ થઈ સીદ બેની, લાડકી લજવાધરે,

વદન કમળ તાઈ કરમાયું કપટ પડયું શું કાંધરે, તું. ૨૬૫

નાની નણદે શું અપમાની, આણીને અદેખાધરે;

તુજ સાસુએ શું દુઃખ દીધું, કે જુલમી છે જમાધરે. તું. ૨૬૬

હસ દીવસમાં પીપર પાછી, આવી કેમ અકળાર્થરે;

મારા સગળે જુહું ખોલે, સણી મન સરમાધરે. તું. ૨૬૭

લી—ખમાચી પંજળી ઠોકો (દરશન ખીન અખીયા—એ સહ.)

માજ મુજ વાલમ વ્યભીચારી, વ્યભીચારી ગણીકા ચારી મા—એટક

અહીંથી જઈ વેશ્યા હર વગિયા હસ દીન કાક્યા દુઃખકારી મા—

વાન કરી નથી મેં વર સાથે, શું ઉચ્છે આગળ તારી મા—૨૬૮

મુલ—એગીએ આશાવરી ગજલ પડ્યોશું વીધુટો—એસહ

પાંડ નીઃશાસા નાંખતી, રે ! દીકરી દુઃખી. (એટક)

મુગુ—દુઃખ પોતાતું દાખતી, નથી સાસરે સુખી, હા. ૨૬૯

મુલ—એનો કંઈ કલસલો કરવો શો ઉપાય;

લી—બોમવતી પડશે પીણ આ ભાગ્યમાં લખી. હા. ૨૭૦

મુલ—પોદર રહીને પુત્રી તું, રટજે સહ જનરાય,

પ્રેમ રખશું પુત્ર સમ સમજાવ તું સખી, હા. ૨૭૧

મુગ્ધ— (મરાઠી ચાલતી સાખી.)

શ્રી જીન દરશન કરવા જઈએ, કાકી શીકર ન કાંઈ,
લીલા—કોને આદીશ્વર મંદીર આંગી છે : સુખગામ.

મુગ્ધ—લાડકવાઈ હું પણ આવું નહાઈ. ૨૭૧

લીલાવતી—સોયણી ગઝલ (દાદ ઉડી છે દુઃખની)—એ રાહ,
મુલુ સાહેલી કરવું ધું હવે થાથી જન્મારો જશે.

મુગ્ધ—તારા શિયળ પ્રભાવથી બેની સ્વામી તુજ સારો થશે.

બહાવે વાંક વીના વીસારી નળની જે દમયાંતી નારી;

પાછી તે પતીએ સ્વીકારી તેમ એ તારો થશે. તારા—૨૭૨

પ્રવેશ ૪ થો.

અદાદાન—

ગજલ.

શાજ છોડી છેકતેં છેલ્લેછોકરા, આપતીને આપડેના કાંકરા કર્યાં લા.
આવી છે દીવાળી હોળી હાથમાં બળે જઉછું વડુને તેડવા પાલુ

દા'ડો શો વળે લા— ૨૭૩

એ—સાસરામાં જાય છે જમાઈને સહુ માટે નહિ મોકલે વેરાઈતો
વહુ લાજ—

અ—કરવાને બીવેક લોક લાજથી જવું.....

બે—.....માલી જોડી લાવ્યો ખોટો ક્યાં સુવા ગવું ૨૭૪

પ્રવેશ ૫ મો.

મોમદત—

સગ આશાવરી.

જમાઈના તેં ગુણ કે અવમુણ જોયા નહિ જરી,

મુગ્ધ—જેવું કાગ હું જોઈ મોહી મુરખમાં હરી,

મુગ્ધ—વેવાઈ આંખા તેડવાને, દુનીયાથી ડરી,

મોમ—સુધરશે જમાઈ ત્યારે મોકલશું ધરી. ૨૭૫

મુગ્ધ—

ત્રીતાલી ચોપાઈ

કેણુ જો તમે ક્યાં થરી આંખા પત્ર પાઠવી કાણે તેડાયા,

- રોહો શેક તમે કીઆ ગામ, કીએ કામ આવ્યા અમ ધામ-
 સ—નગરી કહશંખીએ ધર મારું મારું નામ સદાશન સાઈ, ૨૭૬
 પુછોહો તમે વગર પીછાણે હું તો આઠ્યો લીલાવતી આણે;
 મુગુ—કીહાં ગાજ્યો કીહાં ગડગડીઓ કીહાં મેઘતણી પડીઝડીઓ ૨૭૭
 કીહાં ઉદય અને કીહાં અસ્ત, એમ સમજીને મનમાં સમસ્ત
 અમે ડાહપણુ આપતું જાણ્યું, અવ્યા કરવા આહી કેનું અણું. ૨૭૮
 જેમ આઠ્યો તમે જાઓ તેમ, ઘેર પુજાને કૃશન ખેમ;
 મુજા—નથી વાટમાં બેઠીરે કાંઈ, મારી લાડકી લાડકવાઈ; ૨૭૯
 મારા મનમાંતો સળંગે છે લાગા.....
 મુગુ—.....કાગ કંઠે નાંખી મોતી માળા
 સદા—શું આ તકી વીચાર તમારો.....
 મુગુ—.....હાથ ધર બાણી : આપ પંચારો. ૨૮૦
 સદા—સોમઠત વેચાઈ હુશે રહેજો.....
 મુજા—.....સાર સૌને કુશળતા કહેજો,
 મારી અકલ સહ ગાઈ મારી, નહાલી પુત્રી વરી વ્યભીચારી; ૨૮૧
 મેંતા મોટા મોટા દેખી માળ, અવિચારે કયું વેળીલાળ.
 સો—પહેલા કાંઈ ક્યો ન તપાગ, હવે થાય શું નાંખે તિસાસ; ૨૮૨
 પાણી પાને પછી ધર પુછે, એમાંની અમળા એક તું છે,
 બાવી બાવ હશે એવું થાશે, પુત્રીનાં પુન્ય પુત્રીની પાસે. ૨૮૩

પ્રવેશ ૬ ઠો.

- સ—જંગલો જંગલોડી પંજાળી ઠેકો. કંગનવા મોરે—એ રાહ.
 ધબરામણ મને ઘટપણમાં આવે છે ધણીરે—(એ ટેક)
 લંપટ પુત્ર પાક્યોરે, હુતો એનાથી ચાક્યોરે,
 મોહું છે ધર મારું, સાસરીયું એનું સાઈ;
 ધણી સમજણી વડુ છે તપન તણીરે. ગજરામણ. ૨૮૪

ગયો લોક લાગેરે, આજ્ઞા કરવા કાગેરે;

સુજાને બહુ બનાવી, વહુને નહી વળાવી.

જરમાયો વહુની સખીનાં વચન સુણીરે.

મનરામણ. ૨૮૫

વરસને મહીનારે વીત્યા ધણુ કહીનારે

હવે ફરી છું જઈને કાષ્ઠક દીવાસા લઈને;

લીલાવતીને લઈને આવું ઘર ભણીરે.

મનરામણ. ૨૮૬

પ્રવેશ ૭ મો.

સુમ — (દશા આ રી થઈ મારી. એ રાહ.)

દુઃખી તું દીકરી મારી, શુળી સમ સાસરી તારી;

લીલા—નિયતમા સુખપાલ પણ, કામ ન આવે કાંઈ;

શુળી સામરીયાં તણી સહન કરી સુખદાઈ,

સુમ—સુર ચિહ્ના સુણી મારી, બધી દીવનાં લીધી ધારી, ૨૮૭

લીલા—અજ્ઞતા આવે આજ અહિ, કરો વૃદ્ધ નિચાર;

સમગ પુણ્ય પિતા સમા, આજ્યા બીજી વાર,

સોમ—અરે વર છે વ્યભીચારી, એથી દુઃખ ઉપજે મારી; ૨૮૮

સદાશંક— ગીતી લાવણી.

સમજ લીલાવતીને, હવે શેઠ મોકલશેતો સાર;

સોમ—આ ઉભી પુછોને, વારે વારે શું કહોછો વાઈ. ૨૮૯

સદા— (જોખરે ઉતારો રાજા ભરથરી. એ રાહ.)

સુકુળ વધુ તમે સાંભળો દુઃખીયા સસરાની વાનજ;

જો મન ચાંપ તો માનજો, ભાખું છું મહી ભાતજ. ૨૯૦

ઉદુરે હૃદયમાં આલેચજો, (એ ટેક)

ભણતારે ભણતાં ભણાય છે લખનાં ગ્રંથ લખાયજો;

મહેલ ઝડપાને માલીયાં ચણતાં ચણનાં ચણાયજો. ઉડું. ૨૯૧

કમલે ડાલે ફુંગરોં, ચઢતાં ચઢનાં ચઢાયજો;

સમર સમ સરોવર વળી, દીપે દીપે ભરાયજો ઉડું. ૨૯૨

ઉધમ કરતાં આજસ તણ, દુઃખ દારિદ્ર જાયણ,
 એમ ઉપાય આરંભતાં, સર્વ કાર્ય સધાયણ. ઉંડુ ૨૯૩
 એથી આવી ઘેર આપણે, કંશે કાંક ઉપાયણ,
 ધરમ પસાય થકી, શાસન દેવતા સદાયણ. ઉંડુ ૨૯૪

હીલા—આવીરે શિખામણુ આપની, મારે માથે ચડાવુંણ;
 માત પિતાની આજ્ઞા લાઝ, આપણે ઘેર આવુંણ.
 સાચુરે કહ્યું સસરાણુએ. (એ ટેક) ૨૯૫

આજ્ઞા આપો માત તાતણ, હવે સાસરે જવુંણ;
 માસીરે શત્રુ બહુકા થકી, વડું વેર વસાવુંણ. સાચુરે. ૨૯૬

સો—શાણીરે પુત્રી તું સુલક્ષણી, બલે સાસરે જાઓણ;
 મારી આશિશ છે એટલી, મન વાંછીત થાઓણ.
 ધરજે ધિરજ સદા દીકરી. (એ ટેક) ૨૯૭

મુખ—સાસરે જેન સીધાવતાં લાગે દીલડામાં દુઃખણ;
 સરવ પ્રભુના પ્રતાપ છે, નથી સ્વામીનું સુખણ. ધરજે. ૨૯૮
 વચ્ચ આલુપણુ વિધિવિધે, કર્યાં સર્વ તૈયારણ;
 વળી જોઇએ તે તું માગજે, તણ શરમ આવારણ. ધરજે. ૨૯૯
 સસરા સાસુ નાની નણુંદતું, કરજે વચન પ્રમાણણ;

સો—કહેવું પડે એવું કાંઈ નથી, તું છે ચતુરસુખણુ. ધરજે. ૩૦૦

મુગુ—વડીલ વિનય કરજે વળી, તણ વાદ વાવાદણ,
 કરતાં ધરમ કરણી સદા, અમને આણુજે ચાદણ;

ધાર્યું થશે શિયળ ધર્મથી (એ ટેક) ૩૦૧

કાંઈ કારજ કરતાં થકાં, પહેલો કરજે વિચારણ;
 સંકટ સમય સંભારજે, મંત્ર શ્રી નવકરણ. ધા. ૩૦૨
 વધ્ય શાણી સખી સામરે, શાણા સસરાણ સાચણ ।

સારા શુકન થાય આ સમે; નિધે વદ થશે નાવણ. વા. ૩૦૩

પ્રવેશ ૮ મા.

લીલાવતી—(સ્વમત) લાવણી શ્રી અણ્ણતનાથ (એ રાહ,)

રે ક્યો વેશ્યાએ કેર ઉપજે એર, વાગવું વેર, હવે શા બા'ને;

હું કાળી નાગણુ થઇ હું ગણિકાને.

૩૦૪

હું કદી ખડકીએ ખડી, ગરબે, યડી, જોઈ વાટડી, ધડી ધર નાવે,

શું સ્મર રાતર સમ થઇ મને અકળાવે;

આ જોખન રસ ઝલકાય; વસું વનમાય, લાલવીણુ લા'ય ઉડે છે અંગે,

શી યુક્તિ કરતાં મળું સહુણા સંગે;

પ્રિતમ પ્રમદ પોકાર, જોખન શણગાર, હૈયાના હાર ધરોને કાને;

હું કાળી નાગણુ થઇ હું ગણિકાને

૩૦૫

નું કરું સુઝે નહિ કાંઈ, ધણું ગભરાઇ; મરું વિષ ખાઇ; પીયુષપાણે,

નિધણીઆતીના ઉપર નજર સૌ નાંખે.

સ્વામી વશ કરવા સાર, કર્યો વિચાર; દુશ્મનું ચાર. આંગણે બાંધું,

લઇ મૈયારીનો વેશ સ્વાર્થ મમ સાધું

મંગાવું મહીપી ચાર, જોઇ શ્રીકાર, અરે આ'વાર, કદી સસરાને;

હું કાળી નાગણુ થઇ હું ગણિકાને.

૩૦૬

કલ્યાણુ હુમરી પંજાબી ઠેકા મે વારી બન—એ ગા.

સસરાળ સામુળ મુણોનેર. (એ ૨૬.)

ઝીણી ત્વચાની દીર્ઘ આંચળની, મહીપી મંગાવો ચાર.

ભરનાડી થઈ વેશ્યા બુવન જાડે, ભાગવું મન ભરવાર; સસ. ૩૦૭

નાની નણુંદ મમ નાથ બતાવે, એ એમનો ઉપકાર.

મંદોર લાવું હું મન મોહન, યુક્તિ કરીને અપાર; સસ. ૩૦૮

સદા—તમારો વહુજી ભરસો છે.

એ ૨૬.

સારા માગામની દીકરી ઘડી, કુકલ્ય નહિ કરનાર;

મહીપીએ આપણે ઘેર વણી છે, નણુંદ તમારી લંબાર. તમા ૩૦૯

સેંજ— ગજલ હનતો આશક હે (એ રાહ.)

પેલી જુડી રાંડનું ઘર લાલખા બનાવ જઈ,
બાંધને તું દુરથી દેખાડી, એન ચાવ જઈ; પેલી (ટક) ૩૧૦
હાલી વહુ વરજી મો તૈયારને સગર વળી,
લપટને બોળારીને ઝટપટ ઘેર લાવ જઈ; પેલી. ૩૧૧

પ્રવેશ ૯ મો.

લાલખા—(માઠ મેરા ગમકા તગના. એ રાહ)

વાંદા વેશ્યાના ચારી, ઉભા અટારી, પેલા તમારા પ્રાણ. (એટક)
જાઓ થાઓ મહિયારી, બાબી અમારી, ઉભા અટારી; પેલા. ૩૧૨
વીંછીના આંકડો વેશ્યા છે વસમી જોતે ન ચાએ જાણુ
જાણુશે તો જર આણુશે જાણુ, કશો રાંડ રોકાણુ;
જાણુ જાણી જારી હાથમાં ધરી ઉભા અટારી. પેલા. ૩૧૩

લાલખાની— (સગત આશા ગાડી હીપચંદી.)

અવર મદન અલખેલો, આંતો દીસે અવર મદન—(એ ટક)
શરદ પૂનમના સુધાકર સરખો, આજ નગરમાં ઉગેલો, આ.
મંત્રાદર કરતુરીયા મૃગ માફક, જોઉં જરખે જુકેલો; આ. ૩૧૪
હું નાભાગી નાથ તજી મને, વેરયા આવાસે વસેલો, આ.
ધન ગણીકા ધાણીનજ તુજને, પ્રિય કર્યો મમ પરણેલો. આ. ૩૧૫
ચદ્ર ચક્રારને મયુર મેલ સમ, મુજ મન રગ રહેલો; આ.
મહિયારી વેષે નહિ જાણુ, મમ છળ છેલ છખેલો. આ. ૩૧૬

પ્રવેશ ૧૦ મો.

લાલખા— (શાઓ તમે તપ્યાર—એ રાહ.)

અલખેલી સાહેલી આવો, શ્રી જીન સુણુ ગાવા, (એટક)
અમળિન નર નારીને તારી ચૌદરાજ આ'વા;
હરી હરજલ પુરહર પ્રણમે, અજર અમર થાવા. અલ. ૩૧૭

લી—સુખ મટકે લઈ તાળી, ચક્ર સકળ દરી;

પ્રભુ સ્તવન ઉચીએ શ્રીએ, ભવ દરિયે તરીએ. અલ. ૩૧૮

લાલણ્યા—આલો સિદ્ધાચળ જગત્—એ રાહ.

સેવું સેવું શ્રી જીન સુખદારી, તન મન વચન સુધારીરે સેવું (૨૬)

અવિનાશી શિવ નગર નિવાશી, ભવ પરિભ્રમણ નિવારીરે; સે.

ત્રિજગ નાયક ક્ષાયક કાપક, સમરે સુર નર નારીરે, સે. ૩૧૯

કરુણા ભાગર દેવ ક્યાકર, જગજગ જગ ઉપદારીરે; સે.

શિવમુન કેશવને શિવકરતી, પદકળ ભક્તિ પ્યારીરે, સે. ૩૨૦

લીલાવતી— (નવરી પતથટપર એ રાહ)

સ્વામીન વશ કરવા સગ્યા મેં શબ્દગાર, સ્વામી

હેલ છર્ખલાને છળું છળ બળ કળ કરી

લલચાવું હર્યા પળવાર, વશ કરવા સગ્યાં મેં શબ્દગારસ્વામી ૦૩૨:૧

મન મોહન મમ નંદન વનમાં જાવું સુરતરે ખીજ પ્યાર;

બા બોલાવે જાએ લાવાયા ૨૨ તજ હું જઈ હા કાર. સ્વામી

લાલણ્યા—દહ મારી તુરકવાને ઘેર લઈ (એ રાહ)

લઈ માથે મટકી મહિપારી ચક્ર;

રમણિક વચનામૃત રવનાથી,

કરો આશ ઘના નવપદ્મન જઈ. લઈ. ૩૨૩

અવેશ ૧૨ મા.

લીલાવતી—કાલીંગડો દાદરો. મીઠાં ગોરસ લ્યો એ રાહ.

મીઠું મીઠી વેચું મહી વેચું, અમૃત સરખું સુખદારીરે. મીઠું.

લ્યો કૌશામ્બી નરનારીરે, મીઠું મહી વેચું મહી વેચું, ૩૨૪

શુભતિ—(ખીભાસ અઘાની તાળ વંદુ દીનપતિ એ ગદ)

આ ભરવાણી અજળ અપાર, અજળ અપાર દીડી—અ—આ.

રંભા મટી પજ અધિક રૂપાળી, કે ઉમીયા અવતાર. આ. ૩૨૫

શેષ સમા શિથ કેશ સુશોભિત, ચરિત્રની સુખકાર; આ.

શુક સમ નાકે તમની ઘરકે, અરણ્ય અધર નિરંધાર, આ. ૩૨૬

અંધક વરણી એ જુગનવતી, મારી કટાક્ષ કટાર. આ.

કેસરી સરખો લંક કરીતો. તુમ્મ નિતમ્મ આકાર; આ. ૩૨૭

અંગ અનોપમ કાંબલ ઝોઢી, કોઢીલ કંઠ શ્રીકાર આ.

એને અહીં મહી મસ મોલાવી પુરણ બાંધુ પ્યાર. આ. ૩૨૮

હી—અમૃત સરખું સુખકારીરે, મીઠું મહી વેચું મહી વેચું;

લ્યો કૌશાંબી નર નારીરે, મીઠું મહી વેચું મહી વેચું. ૩૨૯

મુ—મારે મહી લેવું મહી લેવું (લીલાવતીની મટકી પકડી.)

આપોતે મટકી ઉતારીરે મા—મહિયારી મોહનમારીરે; મા.

ઝટપટ કુંધટપટ ખોલોરે મા—મહી મુલકાં બરાબર ખોલોરે. મા.

હી—પીર બરખો લાવણી. (ગીરધારીરે વાતઃકહું તે—એ રાહ)

મહેનાથરે શું મહી મુલ બતાવું, ચાખો પછી બાવ જણાવું.

મળશે નહીંર દહીં દુનિયામાં આવું સમજીને શું સમજાવું.

(જૂત) જુગતીથી રોજ જમાવું, લાલન લ્યો શું લલચાવું,

ખાધા કેડે ખુશ થાવું, તક જશેરે તો પડશે પરતાવું. ચાખો ૩૩૧

મુ—મહી મીઠુરે નેં ચાખ્યું મહિયારી, તું ગામ કીધે વસનારી,

બકરીમારે ભુરકી બાસે બાની, કહો નામ તમારું નારી;

(હુલ) વળી કાણ તમારો વિહારી રિમન હાસ્યથી મન હગ્નાની

કે તુજ કુળ કામચુમારી, સાચીરે તુજ ન આવે તારી; તું ૩૩૨

હી—રંગીલારે મારી જાત રમારી છું રાજપુરે રેનારી

હુઆંછેરે મુજ રવામી સુખકારી મમ નામ સહુથી સારી;

(હુલ) તમે વણીક વડા વેપારી, પુઁગી કુળ જાન અમારી;

શું વાત વિવાદની વીચારો, મનમોહનરે હું નવ પચણીત નારીશું ૩૩૩

મુ—અલખેશીરે મારે અનંગ હૃદયના સુખી મધુર વચન મરમાણ;

લી—નવ સમજુરે હું બોળી નવ ભેર, મહીષી દુઝે મમ ધેર,

(હુલ) મોઘું છે ઝેરમ માર, વણ વાતે બને નહિ વાર,

નથી લીધું કાંઈ તમારું, હું જહજુરે અતિ “રનિપતિ”થી રૂપાળા

મુ—શા સારે વાત જવાની બોલે, મમ જીવ ચડ્યો ચકડોળે;

લી—અણધરતારે ઘાટ તમે ઘડ્યોમાં, આઘા રોને અડ્યો માં,

મુ—(હુલ) હું આણેણું અણમેલી, નજ તું ગભરામણુ ઘેલી;

મહી મુલ કહો મન મેલી, તું હાવેરે ધુંધરનો પટ બોલે-મ.

લી—રંગ રસિયારે, દુરિજનથી દિલ દરિયે, કહી ભાવ ખરો શું કરીયે

મુ—મજગમનીરે, મુજથી નજર મીલાવે, નખરેથી નયન નચાવે.

(હુલ) કમકમતો ચંદ્ર કપાળે, તલ ગૌર મુલાખી ગાલે;

ચિનડું ચમકાવે ચાળે, વણ કરવારે તસ વગને અનુસરીયે,

શું દુરિજનથી મન ડરીયે.

૩૩૬

લી—બહાદુરથી મન વાત વિચારો, મુજને વદશે ધણી મારો

મારગડોરે મુકોને મન ગમતા મુંઢર રાખું છું સમતા;

(હુલ) હાથ છે અમળા ઠગનારા, કરો આખ તણા અણુમારા

મેં જાણ્યા વિચાર તમારા, મારોછો તે સ્વાર્થ નથી સરનારો-મુ.

મુનિ—ખરઆનો કેરવો સાડેતીન પૈસે એક ગોતી—એ રાહ)

કામણુમારી નારી કેને મને વાત તારીરે, વાત તારીરે,

છેલ છખીલી છખી ફાંકડી આ દીસે અદ્ભુત.

શુભલિયો ગામડીઓ ખુહો, એવો બમતો ભુન.

કા. ૩૩૮

ચતુર વિચિત્રણુ તું ચતુરાને, ધણી મુરખ સરદાર;

અંધ વરણી જનમ ચાલે છે, ગમારથી ધરખાર

કા. ૩૩૯

લી—ડાઘા ડમરા તમને પરની લાગે વાત પ્યારીરે, લાગે વા-એ ટેક

મમ હેઠળ હાવાનજ સમજે, એ અવલોકો આપ;

અમને પછી રીખામણુ આપો, મોહન રાખી માપ. કા. ૩૪૦

ભાગ્ય છે જુ' છુના જેવી, આ મણિકા મુલ્ય દિલ્હી;

કેમ પ્રેમ વાળે, પાતળીયા, પુરણ થઈ પ્રપિલ્હી ૩૪૧

શુ—ફળણી નારી ડાકણ જેવી, દેખી દિલમાં ડરીએ. દેખી દીલ.

નદી લાડી કુલની વાડી ઘાડી મન ગંભીર,

મુલ્યવંતી મણિકા છે ગોરી.....

હી—..... હરે પુરપતું હીર

ભલે લક્ષ્મીતમાચો મોરી મુખડું લાલ રાખોરે,—મુખડું લાલ ૦૩૪૨

કર પ્રસન્ન પાંડિત્ય પુ. પા, નીરખી નાણુક નાર;

સ્વામ મહાજી સરવં સમજે, પણ અગયો અહંકાર; ૩૪૩

અલખેલા ઉત્તમકુળ ઉપજ્યા, આ કુલટા કમળવ,

દામણુગારા કેમ ખનં છો વદો બરખર વાત. ૩૪૪

શુભતી—ત્રીતાળ (પ્રણય પદ પરમેશ એ રાહ)

મહીનું મુલ ખતાવ, પ્રનદા, પ્રેમ ધરીરે; મહી. (એ ટેક)

આડી અવળી વાત જવાદે, શો છે તુજ મન ભાવ

શી રીતે બોલ્યા નિજુ બનશે, અહીં નહી કંઈ અટકાવ;

આખું ફેર જરીરે—મહીનું મુલ ખતાવ, ૩૪૫

હી—મહીનું કરતાં મુલ શેઠ ખોટા દેખાશે—મહી—એ ટેક.

તે અલખેલા આખ ન મારો, હું અમળા અનુકુળ;

મોહન મહીની વાત મોટી શી, કહો તે કરીએ કપુલ;

સુંદર નહી શરમાશે, મહીનું કરતા મુલ. ૩૪૬

એક મહોર મટીતો આપે, આ મહી અમૃત તુલ્ય;

એમ નહો તો અન ધર આવા, દહી સાટે થઈ ફુલ;

નિત મહી માંખણ ખાશે, મહીનું કરતાં મુલ, ૩૪૭

શુભાતિલાસ— બરવી દીપચંદી.

અપદીત આમ તમે શું અગ્રવા, મુલ બરાબર અમને ખતાવે;

હી—આજ કરો નહી વેચ્યા વહેમારો, અમને આજ ખાશે મરગદો,

હુ તો અહીં નહિં આવું હવેથી, ફાંકડેરાય શી ફાંક ફરેતી,

મુ—નાહક આહક નવ ભડકાવો, સત્ય વિચર સહુથી જણાવો. ૩૪૯

હી—કૃપણતા શેક તમારેતો કરવી, જ્ઞાલી વેસ્થા તાપ્તી હોજરી ભરવી
દામ પીના દહાડો ક્યાં થકી વળશે, માલ વેસ્થા મુખડી સમ મળશે ૩૫,

તમસમ ખીયુને પ્રિયા મમ સરખી, તે જનશે માર મહી મન દરખી
મુ—મ્હોર આપી લેઉં માત્ર તમારો, નિત્ય મેં વખતનો બાંધીએવારો ૩૫૧

હી—ઝો પ્રિય પરવશ થું ઉચરો છો ખાલી પીલી અને ખોટી કરો છો
મનુષ્ય વેવારમાં રે'વું છે મારે, હનુઆગ્નએ તો મને ઘેડે મારે ૩૫૨
વાજડા વાટ જોતાં હશે મારી.. .. .

મુ—..... કષ્ટ મનમાં નથી આવતું નાની;

હી—રીસ ન કરશો જરા પણ રસિયા, વલ્લભ હૃદય કમળ મમરસિયા; ૩૫૩
આપનો બોધ કદી ન ઉઠાવું, એમને એમ હું આપને આપુ.

જ્ઞાતા નથી મહી તમથી વધારે, બાત કરો કડે ભેટ અત્યારે ૩૫૪
કામ— (સુગ્રો દિલ્લી તખ્ત—એ રાહ)

હૃદય હૃદય અહીં જાને તારે મેર, હુતારી હુતવાને આવીરે (એટક)
નામ પ્રપંચની જણી મેંતો પેર હુતારી હુતવાને આવીરે ૩૫૫

તારા તાવ મેં જાનો જોયો છીનાળ, ધુ.—જલદી જાને નહી તો—
બનીશ બેલાલ. ૩૫૬

વહી મીઠાં મીઠાં કષ્ટ વચન, ધુ. કરે મહીન મેંતાજી તાણું મન; ધુ.
ખોટીબુદ્ધિએ આજમ અહીંખામ, ધુ. એતોમારી તારાઠગણી થુંયાય ધુ.

તને દેખી દાહ આવ દગાખોર, ધુ. એક મટકીની માગે છે તું મહોર. ધુ.
તારું પોમળ થયું બહું પ્રકાશ, ધુ. હવે આરીશ નહિ મારે આવાસ. ધુ.

હીલાવતી—(ખુબ કોવમાં આવીને જુરસાથી)
હૃદય કોણ જઈ તું મને કહેતાર, તાટ ૪૮ કટ તનેરે;

તારા કોણ વેચી કરું બજાર, નશ્ટ કટ કટ તનેરે. ૩૬૧
લેજ નથી જગ લાહી તને લાજ, ન રાંડ ખાણી કરે છે પતરાજન.

આખા મુલકનો અલી તું હોતાર, ન. દુણ તારાથી હું નથી હરનાર ન.
 પછસાવાળાને તમે ખતાવો પ્યાર ન. ખાધ ધન તન કરોછો ખુવાર ન.
 તારે ઘેર કંઈક પડી રહેં મમાર ન છોડાવાળી રડે એની નીત નાર ન.
 અરે તને અવસાહી થાય અધ, ન. તેથી તોડે સગા સજન સંજવ ન.
 કહના બેચાવી ધરેણું ધરમાર, ન. કહને દગે કર્યા દુનીઆની પાર ન.
 રમે તમારાથી જે પુરુષ જર, ન. એતો જમતનું એહું જમનાર ન.
 તારી ખચીત ખજક ખુદે ખાટ, ન. તાર તન તેતો કુતરાની આટ ન.
 તારી સોખતે જુગારી ચોર થાય ન કેદી ચઢ દરમારમાં દોરાય ન.
 ધણું મણીકાના ધરમાં જતાર, ન. કરે મધુપાન મુકી કુળાચાર ન.
 તુંનો માંડી નવા નવા કરે નીત ન. તારી ખોટીછે પીતળ જેવી પ્રીત ન.
 તને આડતાં મનુષ્ય અમલાય, ન. તારા સંગથી નરકે નર જાય ન.
 અરે નથીમારે તારી ઓશીઆળ, ન. કેમખોટું ખોસે ખુટયોતારો કાળ ન
 રાંડ આપીશ રસિક કને રોજ, ન. તારા મમત હિપર માણું મોજ ન
 માર કોડી નાંખજે તું હૈયાકૂટ, ન. હાહા મારા એમાટીછે માથું કુટ ન.
 તને જોતાં કિપજે છે મને જાળ, ન. જખ મારનારી જુહું મુકયું આળ; ન
 કા—જુડી રાંડ નીચ જત ભરવાડ હુનારી ધમકાવે મનેરે,

અહીંથી તારી મહી મટકી હિપાડ હુનારી ધમકાવે મનેરે;

મુ—બસ બસ સંડ જાણું નહી બોલ આવીરે તારું આવી બન્યુરે.

હાથે કરી તેતો ખોયો તારો તોલ આવીરે તારું આવી બન્યુરે

મુ—જંગલો જંગલો પંજળી ઠેકો જોખન મદ—એ સહ

માહું લગાડો તો મારા સમ છે સલુણીરે,

નથી આ નકટમાં બે બદામની છુણીરે;

વચમાં બોલાવ્યા વિના બોલી વઢકારીરે,

નીચમાં તું નીચ વેસ્યા નિલેજ નકારીરે.

કામચોના—આમ હિપરાણું જામ મને ધમકાવોરે;

એકનાં અનેક કહ્યાં એને ના અડવો. આ. ૩૮૧

આટલાં વરસ આજ્ઞા આપતી ડહાપીરે;

મને અપમાની તમે શરમ ના આરીરે, આ, ૩૮૨

ત્રેવારીનું મુખ દેખી પ્રિતી પસારીરે;

વશિક જાતી ની ખરી ખુબી આ જણાવીરે. આ. ૩૮૩

મુ—તકો મારે આવતું થયું છે મન તારે,

મને જાતી માતી છુંડી માતી કહ્યું મારે. ન. ૩૮૪

હી— (એસી ચતુર નાર, એ રાહ.)

મહી બહુ વચામ અહીં નહી અવાય અપમાન થાય;

મ્હોરો સલામ ક્યાંથી અપાય, નિમ આધીન નગીના મહી, ૩૮૫

મુ—જામ ચતુર નાર, કરી પુરણ પ્યાર, ૩૨ નવ લગાર;

પિત્ય આપ્ય દાર લે મુક્તાદાર, વળી આપીશ દાગીના આ. ૩૮૬

જોરવી—ઢાઢેરો, (ધન કાયકો જરીયાપે રાત રહો. એ રાહ.)

અ.જ રંગમાં રવીલી પ્યારી રાતરહો, વીસ મ્હોર કાલન પ્રમાત લહો આ

કહક વચન કુચટા નહિ જોલે, આટલું સહુણી મુખ ન સહો. આ. ૩૮૭

હી—મીઠાગ ત્રીતાળ (નિખાંવા બાંહ ચહકી લાજ એ રાહ.)

નગીનાર, નેહ નજર કરી આજ (એ ટેક.)

જામન જુવણુ છો મમ જીવન, તમને કર્યા શીરનાજ. ન.

ઝેર જેવો દનુઓ હવે લાગે, નવ મમ તસ પરમાજ. ન. ૩૮૮

પણ રાત્રી રહેતાં અહીં પ્રિતમ, અજડ બગાડે કાજ. ન.

ઝોરી જરી ને વળી આડી, છે જાતીમાં મજાજ. ન. ૩૮૯

મુ—રમ્યા લાગ્યો રંગરસ રમવાને, મ્હોર મળે રસરાજ. ન.

અહનિસ હું આધીન અલખેશા, પણ નડવાની પીકાજ. ન. ૩૯૦

મુ—દે મણિકાને હું નહી ગાંઠું મનથી કરે છે નીમજ. ન.

હે આ વચન વન મન મન તારું, નખીરે કરજાનું કાજ. ન. ૩૯૧

લી—હું પણ કોલ કરાર કરું પતી, આવીશ નિલ અહીંયાંજ. ન.
 હું રે બરો બરઆણુ સરજી પુરવ પુત્ય દબ્યાંજ. ૩૯૨
 અંક તૃતીય સમાપ્ત.

અંક ૪ થો.

પ્રવેશ ૧ લો.

મુ— (વંદના વંદના વંદનારે, એ રાહ.)
 નવપતિ તજપતિ રતિમતીરે રતિ આકતિ રતી નથી તું વિસરતી (એ ટેક)
 તેનવોહા આરપાર હૃદયમાંહિતારી, સજળચપળ ચક્ષુઅરછી ચમકતીરે.
 સખદાયક મમ લાયક લલના, બન્ની એ આહરે જાતીમાં જતીરે. ૨ ૩૯૩
 નવરંગુડું શું આમધિકતને વિધાત્રી, સહુણીહનુઆને જોગ્ય શું હતીરે.
 રાગિણી સમાન માત એ મને બતાવે, કેવી કૃષ્ણ જોવી હું કરું કૃતીરે. ૨ ૩૯૪
 રમજીમક કરતી હમણાંઆવશે રસીલી, મીઠું મહીવેચું મુખઉચરતીરે. ૨
 મેળપોથી પહીપુરી પદમણી પ્રવીણએ, ગણિકા ગમારમાં નથીગતીરે. ૨ ૩૯૫
 હામ — (ઓધવજી સંદેશો કહેજોને સ્થામને, એ રાહ.)

કરમ તણી કયતીરે ક્યાં જઈ નેકરું,
 દાસગમાં સજગે દાવાનગ દુઃખજો; ૩૯૬
 બરવાણુ વેરજીના બબેર્યા ચકી,
 એક જુએ તહી રનેહે મમ સન્મુખજો. કરમ. ૩૯૭
 મોજ મજા માણે છે મારાં દેખતાં,
 લાજ ન આવે નિર્લજને લવસેસજો; ૩૯૮
 હરનિશ એ બે જણુ રે'છે આતંદમાં,
 કતેશ વિશય અને ઉપજો હમ્મેશજો. કરમ. ૩૯૯
 છેદે છે મહિયારી મારો કાંચડો,

કયો કંથ વણ કરું હવે હું કેમજો; ૪૦૦
 બહુ બોલું તો સાડાબાર વરસ તણો,
 તુટી જાય તરત પ્રીતમથી પ્રેમજો. કરમ. ૪૦૧
 ખાલી થયો ખજાનો ધન ધુતી મધ;
 એ મટપટની લે છે નીત એ મ્હોરજો, ૪૦૨
 છાતું ધણુંએ આપ્યું મુજને છેતરી;
 જાણું પશુ જરીએ નવ ચાલે જોરજો. કરમ. ૪૦૩
 શું સમજાવું સમજાવ્યા સમજે નહીં,
 છાલ ન છોડે પેલી છટક છીનાજો. ૪૦૪
 કિચીત કેતાં મુજને ઉઠે મારવા;
 કુંછે દે છે અમને ખોટું આજો. કરમ. ૪૦૫
 એ એ જણને હુંતો ધરમાં એકલી;
 હાલ્યાં પોતે મુજને ગણે ગમારજો. ૪૦૬
 હવે કરું શું હાય । નથી કાંઈ સુઝતું;
 આહરણને આધીન મારો મારજો. કરમ. ૪૦૭

કપટ—કુમરી પંજાળી (અચરા પકર મોસે કરત, એ રાહ.)

પ્રિય તું ન રડ કંઈ કર ઉપાય, જેથી વિકટ સંકટ ઝટ જાય.

મારી સંજની

કા—એ છે નરત નીડર નટખટનથી નભતું, કપટ કાંય.

ખોટી ખટપટ લટપટ નવ ખમાય,

મારું વિકટ સંકટ કમમ જાય.

મારી.

કપટ—પ્રિય તું ન રડ કંઈ કર ઉપાય, જેથી વિકટસંકટ ઝટજાયમારી ૪૦૮

લી—અમત સરખું સુખકારીરે લ્યો મન મોહન મહી લાવી. ૪૦૯

કા—પરજ યોગજી (મગ મલત દાનસ એ રાહ)

હજુએ નવ આવતી આટલી, કેમ કરું જશે દાનજી ૪૧૦,

નથી હાલતી પટકી મટકી, હજુએ નવ આવતી અટકી;

-હવે નવન રજકણુ સમખટકી, હેલ જશે છટકી મટકી. હજુ ૦૪૧

લી—કાલીંગડો (સિદ્ધામળ શાખરે દીવેરે એ રાહ.)

લી—અમૃત સરખું મુખકારીરે, સ્યો મન મોહન મહી લાવી,
મનમાં બળે વેરણુ મારીરે, સ્યો મન મોહન મહી લાવી;

મુ—તુજ હહી દુધ છે ગુણકારીરે, આવો મૈયારી મારી. ૪૧૨
જગ વહુ રહેશે જખ મારીરે આવો મૈયારી મારી;

કામ—લીધી લખમી મમ લુગીરે મૈયારણુ વેરણુ મારી,
માકી હું માથું કુટીરે, મૈયારણુ વેરણુ મારી;
બધી હાથ તમારે બાજરે, મૈ, માગે છે મહી મેહેતાજરે. ૪૧૨

લી—મીઠડા સ્યોતે મહી મીઠુંરે, કાળજડું કંકા થાશે.
આતો નથી અવર અજીડું રે, કાળજડું કંકું થાશે; ૪૧૩

કામ— (દેખી તોરી વજાકારી એ રાહ.)

તું પાછળ પડી મારી, હું તારાથી હારી,
મે તારું શું બોલ્ય બગાડ્યું નિત્ય આવી મમ હાર;
ભરમાવી મુજ ભરનાર, પડાવે ખાર, રીત શું સારી. તું. ૪૧૪
જીવન તુજ મહી વિણુ નથી જમના, તે તુજ કને તૈયાર;
નથી ધરમાં એક દીનાર, આપકિનાર, ગણી સાહુકારી. તું. ૪૧૫

મુમ— (બાદીયાં ને ગમ મારીરે મજરીઆં એ રાહ.)

શું કુટિલા તું હજી રહીરે કકળતી

એ અધિરા કેન આપે ઉધારેરે,

સારી સાહુકારી તારી અહીરે અસલથી. શું કુટિલા. ૪૧૬

લી—ગજલ (હમતો આસક હે તોરે—એ રાહ.)

હથી વશી કરણુ કરી, બાન બુલાવો લાલા;

હર્ષા મમ યાણુ નયન. બાણુ લગાવી લાલા, ૪૧૭

વળી પરિપુર્ણ અરસપરસ છતાં પ્રેમ પ્રિતમ;
 દ્યોને કાળ માત્ર મહી મેં લાજ લુટાવી લાલા. હથી. ૪૧૮
 આપું બેતી ચાર મટકી આજ ઉધારે બહાલા,
 વધારે ન હોય જ્યાં આધિન બનાવી લાલા. હથી ૪૧૯

કામ—ગુરુસે થઇ (બેરવી દાદરો. પ્રિયા પાપી ન જાગેરે એ રાહ.)
 મહી નથી લેવુરે જા દગાઇ તારીરે, જા દગાઇ તારી એટેક.
 મીઠું મીઠું, ખોલી ખાઇ ગઇ ફેલી કપટ આ કેવુરે. જા.
 સરવ સદાઇ તુજ સમજાઇ, ઉભું ન રહેવુરે. જા. ૪૨૦
 શેઠ વેચાશે, પણ મહી ખાશે, ક્યાં દુઃખ કહેવુરે; જા.
 નિજ ઘર ખોયું, જગમાં ન જોયું, મમ પ્રિય જેવુરે. જા. ૪૨૧

સુમ—બેરવી ત્રિતાળ (હંતવિના ન પમાય એ રાહ.)
 આ જમવા અબીલાખ, સરસ મહી આ જમવા અબિલાખ એ ટેક.
 માંખલુથી પણ અધિક મિષ્ટ છે, ધિક આ આગળ દ્રાખ. સ. ૪૨૨
 આના તુભે કહી ન આવે, સાકર આંખા સાખ; સ.
 આ અત્રત સમ જોરસ આગે, દામ નહિ દુધપાક. સ. ૪૨૩
 મહિયારી નિત આવે મહિર, દાસે દીવાળી લાખ; સ.
 તું ધર્મ અગ્નિમાં અમથી, ખુબ બળી ચા ખાખ. સ. ૪૨૪

કામ—(બેરવ મન મોહન મોરલીવાળોરે એ રાહ.)
 મુજને બીખ માગતી તેજ કરી, મુજને બીખ માગતી તેજ કરી.
 તેજ કરી ધનમાલ મતા હરી, દીલગામાં નવ લેશ હરી. સુ. ૪૨૫
 નહ દહેતા નિત નિત ધર આવે, જા તુજને નથી શરમ જરીમુ.
 કામ નથી ધરમાં તમ કેરું, આ હું સત્ય વચન ઉચરી. સુ. ૪૨૬
 નકટાં થઇ કહી પમ નવ દેસો, મમ ધરમાં યટકેલ કરી. સુ.
 આજ મહી કરો બહાઈ તમારું, હું ખોટી આ રાંઠ ખરી. સુ. ૪૨૭

પ્રવેશ ૨ જો.

લીલા—સીંહાનો કાનરો-દીપચંદી,) તારૂંથી તુજથી એ રાહ.)
 પ્રાણુજીવન પુઠે પુઠે પધારો, અદિ છે એકાન્ત આવાસ અમારો
 કામ કીડપતી હરનીશ કરશું, સાહેબ વનિતાની વિનતી સ્વીકારો,
 મુજ ધરમાં નથી લક્ષ્મીનું લેખું, બહાલા વિલાસીને બહાલ વધારો. ૪૨૮
 સુ—તું જોયન મદમાતી મહિયારી, મેંતો દીડી તુજ નિપુણતા ન્યારી,
 હું ઉત્તમ ક્યમ આવું અધમ ધર, જગતમાં આખર જય અમારી, ૪૨૯
 છાની રાખું તને છેલ્લે છખીલી, જાણીએ છે બધો જંતરી વિજરી
 લી—લાયરી લાલ જવાદો તમારી, હું ગળીકા થકી નથીરે નહારી. ૪૩૦
 કનચા ઉપર હવે હેત ન આવે અમ ધર આવે અરજ અવધારી
 સુ—જાણ કરીને જગતમાં કારણ, હું મધુકર તુંતો માલતી મારી ૪૩૧
 લીલાવતી—(પ્રમાણિકા છંદ અથવા ઉગ્રેજી રાહ.)

જરી ન કોઈ જાણશે, મનુષ્ય સૌ વખાણશે,

નિયુ ધર પધારીએ, સુકીરતી વધારીએ.

ઉચાટ અંગના ટળ્યા, સુભાગ્યથી પતિ મળ્યા,

પદ્યાંગના નિસારીએ પ્રભુ મને સીકારીએ. ૪૩૨

પ્રવેશ ૩ જો.

લીલાવતી— પીલુ બરબો દીપચંદી.

આ કામ કરી અમને ઉગારો, જગતી અનંગ અનગ થકી કારો. ટેક.

અ નજી ગણિકા કલ્યાને, હનુઆ બુહાનો મેં નેહ નિચાર્યો. આ

ભુત ૧૬૬ ભમતા ખટ માસે, બહીતો બહીતો બોળુ આવે નિચારો. આ ૪૩૩

નિર્નય રહો મમતાથ નગીના, આપના ચરણકમળ આપનારો. આ

રતિ અંતર રસિયા રખે રાખો, વિવિધ પ્રકારથી લાલ વિહારો. આ ૪૩૪

પ્રસન્ન કરું પ્રભુ પાંચ પતોટી, મહી માંખણ થકી સરીર સુધારો. આ

બોલવે સ્વર્ગ તણાં સુખ સ્વામી, કુશલ કહી નહીં તોડું તમારો, આ. ૪૩૫

વિતય સહિત પુણું તમને વાલેશ્વરસંચય ટાળીએ એક અમારો. આ.

સુ—કિતર આપીશ એનો બરાબર, સ્નેહસહિત અત્રભેલી ક્યારો આ. ૪૩૬

લી—સોરઠ જીવે ત્રીતાળ. છોડે કંઈરવામુરખ મોરી (એરાહ)

મળાના મુગટ મારા પરણ્યા કે કુંડારારે,

શને માટે આપે સગાં વહાલારે ત્રીતાળારે; ૪૩૭

છાંડે માત્ર પિતાજી તમારાં ક્યાંજે સ્વજન કુહંબરે

ક્યાંજે ક્યાંજે ક્યાંજે, સંબંધિતારો માન્યુ બોલો સમમારારે, આ. ૪૩૮

સુમ—નિત પુણ્યાત્મા છે માનિત બરમાર, ૪૩૯

વળાતી સોજતે તજ્યા વગર પ્રિયારે: —૫—

ના નગીમાં એક વરે છે પિતા પિયર વમેતારે,

તણી તણિયા તણિયાએનુમ મળા, પિત્રેની તારેનુમારારે. ૫

ત્રિતાળી આપાઈ—પ્રાર્થના દીપનાંદી.

તાગ જેવી એ દીપતી દેવી, સર્વે ને તણી તજ જેવી,

તણી કંઈ તાગ જેવી એતા, તણી સમ તેણી ૧૮૫

લી—દતો એને પતિ બોલખુણુ, નિત મની વેનવાને તણી જહિયું

સાંભળુર તણી શેઠની બેટી, નાને લીન તણી ગુણુ પેટી. ૪૪૨

ખંડી વાત સુણી એની પસે, આપત પુણું આજ બિલાએ.

મારી સંકપર શિયાળા સામાગી, દેખી આજુબુ જો તમે તાગી. ૪૪૩

આપતે ઘટે કરવું ન આવું, કોતો એકો અહિં યોવાવું

સુ—સુતો સરખ જગાડીએ શાથી, અતિ અડગણુ આપ એમાંથી ૪૪૪

તુંજે સક સુખદાયક પથની, એનું કામ તથા અહિં તારી,

નિત બાંધતાં ભોજન કરશું, રમ રંગમાં આપણુ રમણુ. ૪૪૫

મળ્યું છે મન આપણા બેનું, અહિં શું છે પ્રયોજન એનું.

લી—આવું કરીએ તહિ મન દાસું, તણીને કહું સામે સાગું. ૪૪૬

પ્રિય પરણ્યા તમે મારી સાથ, એતો યાદ લાવો પ્રાણનાથ,
ચઢી મારીએ હાથ દબાવ્યો, નખ દેહને નેહ જણાવ્યો; ૪૪૭
તમ સાથ હીમોળામાં હીંચી, ખશીમાણી પાડી ગીર ખીચી
લાગે આટલું તમને અધૂરું, કહેતો ખાજ નિશાનીઓ પુરું; ૪૪૮
મને અડખીએ એકલી મુકી, ગયા ચતુર પતિ બધું મુકી,

સુ—ચઉ વિરમય સાંભળા બહાલી, મળ્યાં દંપતિ કોડ દીવાળી ૪૪૯
કર્યો કેમ મહિયારીનો વેશ, નવ જણ્યું કપટ લવલેશ.

ધ્યારી તારો છે પુરેણુ પ્રેમ પહેલાં આવી ઠહું નહીં કેમ, ૪૫૦
લી—મેંતો જણ્યું રસિક રીસાળ, પાસે વેશ્યા ત્રિપય ત્રિપ જગાળ
એથી મહિયારી સ્વાંગ ધરીને, તમને વણ કર્યાં કપટ કરીને ૪૫૧

સુ—સત્ય વાત સકળ પ્રિયા તારી, મારી અક્લ ગઢ હતી મારી
મારી રસમ સરવ તેં સુધારી, ધન્ય ધન્ય પરિવ્રતા નારી; ૪૫૨
વેશ્યા લંપટ હું લજવાઉં, તારા ગુણુ હું કેટલા ગાઉં,
મારા કુળનું કલંક તેં કાપ્યું, તને અધિક સાબારી હું આપું ૪૫૩
લીલા—(સુણુ ચતુરમુજાણુ, પશ્નારીની, એ રાહ)

મનહર મળતાં, મેં મનગમતું સરવે મુખડું માણ્યું;
લગમાં જોતાં સ્વામી સમાગમ સમ સુખ અવર ન જણ્યું. ૪૫૪
સીરતાજ તમે વેશ્યા ત્યગી, બાવટ આખા બરતી ભાગી,
પાતિ પૂરવ પુન્ય દશા જાગી. મનહર. ૪૫૫
હિંગો સોવન સુરજ આજે, મમ વિજયતણા ડંકા વાજે,
દુમન દેખી દિલમાં દોઝે. મનહર. ૪૫૬

જન વચન સુધારસ ચિત્ત ધરણું સાતે ક્ષેત્રે બન વાવરણું,
પ્રતિદિન પ્રભુની પુજા કરણું. મનહર. ૪૫૭
પિયુ માત વિતા પાને લાગે, મારી અપરાધ તણી માગે
સંસાર તણો ચલવો સાગે. મનહર. ૪૫૮

પ્રવેશ ૪ થો.

સુમ—બીહાજ ગજલ (પારજ પ્રજુ દેખડે એ રાહ)

પિતા માતા કામા માયું, ઘણો કાજ પજે લાયું,
નીતિ પર લક્ષ ના દીધું, અઘટતું કૃત્ય મેં કીધું; ૪૫૬
મયા કર માત તું भारी, અવગા મેં કરી તારી,
રહ્યો નહી કોઈનો વાર્યો, ઉઠ્યો કુળમાં હું અંગાગે; ૪૬૦
મયો ગણિકા તણો ચારી રમ્યો દિન રાત હું ભરી;
એરે સૌ લોકમા લાગ્યું, હવ પરતાવું છું ઝાઝું. ૦૨૧

સદાકૃષ્ણ— જહાવો સીતમક સજ્જવાર હું—એ રાહ

થવાનું હતું તે થયું દીકરા. હવેથી તમે ચાલજો પાંમરા;

તને તેડી લાવી વહુ ડા'પણે, અતિ હર્ષ આજે મળ્યાં આપણે ૪૬૨.

હી—મધુ વિદ્ય સહ વૃદ્ધનાં પુન્યથી, નમું પાપ હું મસ્તકે ભાવથી

સદા—મકુ બુદ્ધિશાળી વહુ તું ગણી.....

લીલા—.....અહો આપ આશીષ આતો ફળી; ૪૬૩

સે—શિયળ સાચવ્યું તે પ્રિયા સુત્રી, વધો વેલ તારા થકી કુળની

વધુ શું વહું શુભ તારા વધુ, તને ધન્યછે સુખ આપ્યું બધું, ૪૬૪

અચળ તારૂં રહેજો સુહાસજીવનું, મલ સુખમાં જીવજો તું ધણું

કાજા કેળવી લાવી તું કંચને, ચળે પુન્યશાળી સુપુત્રો તને. ૪૬૫

પ્રવેશ ૫ થો.

કપટકૃષ્ણ

જહલા ગજલ.

આજકે ક્રિદામગ્ન્યાંમ આંસુથી ભરી જાની રહે બખિલી ગયો છેલ્લેતરી

કા—હા કરી એકાદ લાલ વ્હાલવિસરી, ઉઠેકુએ જિતારી મુકી જતન કરી

કોઈમાંએલાહમયું રૂંધાઈતીભરી, પ્રપંચએનો રંચાહેસોજાણેતરી જરી

અકળાઈ બાક એરમાદ જહસ હું મરી, હાયહાય લાલમ રો લેલ ગદહરી ૮૬

કાશીઓ—(એકા બામ બુકનો તારારે એ શહ)

અરે દુઃખ આ ક્યાં ઉચારે બળે બંકે મન માફે; (એટલે) ૪૬૭
પરણ્યા રિના પોરેકા પતિ સાથે, મીએ હરનિશ રંગ,

જોબન જતાં જતાં રહે વેગળા, સ્વારથીઆ તણ સંગ. અરે. ૪૬૮

ક—સુમતિવિલાસથી સ્નેહ કરીને, વરજ્યો વેશ્યાનો વેપાર,

એ ભરવાડીને બાળી લોભાણે, તમને ક્યો તિરકાર. અરે ૪૬૯
સુણી દુઃખ આપું તમારે, બળે મનડું પલ્લુ માફે—એ ટેક.

કા—ભરવાડી નહિ હતી ભામની એમની, બોળા ગમ ભરથા;

વધી વિચિત્રજાતા વાણીઅણની, ગણિકા ગમ્યાન ગમાર. અરે. ૪૭૦

ક—‘પેલું’ કહુંનું મેં વાણીયા સ્વારથી, સમજ્યાં વિત્યા પછી સહુ

શોક તમે મળશે મદી મંડળ, એના જેવા ખીન બહુ, સુણી. ૪૭૧

એક મુકી ખીને કરીએ વળી, ખાંતે મુકી ત્રીજે ભરતાર;

એમ જાંતક ધણી કરીએ, એતો આપણો છે કુળાચાર; સુણી. ૪૭૨

કા—‘કે’ કુળાચાર આપણો એવો, સ્વામીનો જ્યાં ન સુમાર,

યાર ખેલાયા બળદમાં બેસવું, લાજ મળે ન લગાર, સુણી. ૪૭૩

એર જુગાની કચકાઓ આપણી, પ્રીતિ કરે બેશી પાસ;

આપણેન વળી બારણા યારનો, વિશ્વ કરે ન વિશ્વાસ, અરે. ૪૭૪

લોળાની કમકત ભરમ ચોળાવીએ, ધરીએ ન એકે ધર્મ,

હાલ કંઈ દનામીની સાથે, કરીએ નીચાં નીચ કર્મ. અરે. ૪૭૫

કહાં વેચ્યાએનો જીવડી મારે, છગ થકી છેવરી જેમ;

દુષ્ટ દેહ દગા દેહન મારશે । । । આપણને પલ્લુ એમ; અરે. ૪૭૬

બબડા પત્ની બંધે જોડામાં ચાલે, જાલી ગુલાબના ગુચ્છ;

સદગુણી માણસ સમજે વેશ્યાને, તરણ થકી પલ્લુ તુચ્છ. અરે ૪૭૭

જોઈ અક્ષયતા હસમ કુળની કંઈક નીચ પ્રસંગથી તાર,

બહાલાં તુલ્ય બળે છે વારમવા વાલો કરે બાલિયાર. અરે. ૪૭૮

એતો ધણું દુઃખ પામે આપણથી, જ્યારે જોખન તેનું જમ,
 કીડા પડે કાઢનાર જડે નહિ, મરવાથી મડદું ચુંથાય. અરે. ૪૭૯
 પરભવ પાપ કંઈ પરિપૂરણ આગે. વેશ્યા અવતાર,
 આ ભવમાં પણ અધિક કરી અધ, તરફે જવું તિરધાર. અરે. ૪૮૦
 વેરી ગણી વ્યભીચારીએ વરજી, પરજી થકી કરી પ્રેમ;
 એક કોડી પણ મારી કને નથી, કેને હવે કડું કેમ. અરે. ૪૮૧
 કુપર—મારી બાજી મનમાં ન સુગાશે, સ્નેહ રહેજો મમ સાથ,
 વેશ્યા વેપાર પ્રપંચ ગમે તજી, જપથું હવે જગનાથ. સુ. ૪૮૨

પ્રવેશ ૬ ઠો.

મુગુ— વહાલાજીની વાટકી અમે જોતાં (એ રહ)
 લીલાવતી તાથ નિજ ઘર લાગે, ગણિતને ગોથું ખવગતી. લી. ૮૬.
 મળીએ આન્ય વહાલી સખા મારીરે માત તાતની શોભા વધરીરે
 કીરતી પ્રસરી જમ તારી. લીલા ૪૮૩
 બહુ રૂડા માળાપતી જેડીરે, હતાં છેલ્લે છખીલાથી છેડીરે;
 ભરથાર થકી બસે બેડી. લીલા ૪૮૪
 લી—સખા સંસારીએ સાજી તજીરે, મારાં સુખમાં છે માતખીતજીરે
 મુગુ—મારો દિવસ સુધી થમાં રાજી, પ્યારી સાખી પીયર પતોતી
 પમારોરે, સૈયર વર્ગને હરણ વધારો—પ્યારી—ટેક. ૪૮૫
 અર્થો જોજો સંસારની રીતો, કુંથ સ્થિતિ પ્રભાવથી વીતીરે;
 લીલા—સમજી જમી વાટ જોતી રી, જમવા કોડો પિયર હવે કુંતો
 આવુરે, માત તાતને શીષ નમાવું જમવા—ટેક ૪૮૬
 મને આગા સાસુજીએ આપીરે, પુછ્યું છે પતિને તથાપિરે,
 નેની કશાથી જશ રહ્યો બાપી, જમવા — ૪૮૭

પ્રવેશ ૭ મો.

સુમતિ—બનઝરો, પ્રિય મિત્ર બીના હો બાઈ (જો રાહ)

- હું વિષય અંધ અવિચારી, સદગુણી પ્રીયા સુખકારી,
આચાર કરી નીજ અળસો, વેશ્યા વાધણુને વળગ્યો;
માઠી બુદ્ધિ થઈ મારી, સદગુણી પ્રિયા સુખકારી ૪૮૮
મરકટવત મને રમાડી, હિન્નવળ કુળ જોય સમાડી;
જો વેશ્યા હવે વિચારી, સદગુણી પ્રિયા સુખકારી ૪૮૯
બહુ મોટા ધરની બાળા, જો મનહર ગુણ મણીમાળા;
મુજ માટે યજ્ઞ મૈયારી, સદગુણી પ્રીયા સુખકારી ૪૯૦
અમણીત હરી દ્રવ્ય અમાઈ, તેં બર્પુ હવું ધર તારે;
ધિક ગણિકા વિષય વિકારી, સદગુણી પ્રીયા સુખકારી ૪૯૧
વંચાને બીખ મંગારી, એથી અધિકું ધન લાવી
તું પ્રેમ બતાવી પ્યારી, સદગુણી પ્રીયા સુખકારી ૪૯૨
મેં માત પીતા અપમાની, તજી બીક બધા દુનીયાની;
હું કામ દ્રાખ વિકારી, સદગુણી પ્રીયા સુખકારી ૪૯૩
મમ સમ જે કુકર્મ કરશે, ઠદી મોત વગર તે મરશે;
કમ શુભી ચણા અભિચારી, સદગુણી પ્રીયા સુખકારી. ૪૯૪
વંદુંકું વિયોગ વાર તું ગમ સુઆવડ સાર;
આણા માગીને મારી, સદગુણી પ્રીયા સુખકારી ૪૯૫
બહાલીએ વંશ વધાર્યો, આહા પુત્ર પ્રસવીયો પ્યારો;
આ ખમર લખી ખુશકારી, સાકર બહે'આવું સારી; ૪૯૬

પ્રવેશ ૮ મો.

લીલા— માતા જસોદા કુસાવે. જો રાહ

પ્રેમે પહોંચ્યા હો કુળદીપક મારા પારણે

નીરખું દરખું વુજને લાડકવામા લાલ

કાજળ આંજેલી અલમેલી લાગે આંખડી;
 તારા જોરા જોરા ગુલાબ સરખા ગાથ,
 અલોલોલો હાલો હાલો બહાલા વીરવિલાસને. એ રે.૪૪૭
 નાનકડા રજ મોટા થાઓ નિશાળે મુઠીએ;
 બહીષ્ તે પરજાવીશ જોરી વહુ ગુણખાણુ.
 હમણાં આવીને બાપાજી તારા તેડશે;
 જગ્યા જગ્યા જગ્યા જગ્યા જીવન પ્રાણ—અલો. ૪૪૮

મુમતી— કૃપા કરજોરે દેવ મુનિ—એ રાહ.

ભાષ જાગ્યા કે હજી સરકાર ઉપે છે;

હી—આવો તેડાને જીઓ તમ સામું જીએ છે,

મુ—શું આજ કહ્યા ઉલાસે, આવો રોઠ અમારી પાસે;

મુજ પકડી વીરવિલાસે, કર્યું ડુકરે હવ તાર બલું થાય માંડ
 મારાં ચોખારે લુગડાં અલ્યા તેં બગાડ્યાં; ૪૪૯

અવૃથ અંક સમાપ્ત.

અંક ૫ મો.

પ્રવેશ ૧ લો.

મુમતિ—(કુતજ્ઞાહં બેરવી પાસ જાંબેમરા (એ રાહ)

વીરવિલાસનું લગ્ન કર્યું મગ્ન થઈ, વાવર્યું તિત જઈ ખુશ વાધ્યો;

આધિગ્યાધિ ટળે નેથી મુક્તિ મળે, કર્મ તજી પરમ નહીં પરમ સાધ્યો.

‘વ સુખ કરજી આચાર્ય ઉપદેશ છે, ચરણ વંદન કરી ચરણ મારું’

અવહરણ મુનિતેહ તારણ વરણ, શરણ કરી ગૃહણ સંસાર ત્યાગ

આજને કાલ કરતાં મયો કાળ બહુ, આજ પંપાળ આ માલ માયા

કાલ બેલાલ થઈ કાળ કરવો પડે, કાળની કાળમાં જો કલાવા;

શુભ શયણ પ્રમુખ રીતિ મુખી ગયા, જમનામાં જોમ સો જામ નાચ

ઓપઅપહરણુ મુનિ તેહ તારણુ તરણુ, શરણુ કરી અહણુ સંસાર ત્યાગ
 ધિક સંસાર સુખ નરકમાં, ગરક થઇ, આપ હવાડી હોયુ ન જોયુ
 અર્થ ઉપાર્જવા અર્થ અળજો કરી, આટલુ આક્રમ્યુ અર્થ ખોલું
 શુદ્ધ શ્રદ્ધા રમ ન્યુનતા તવ રહી, આજ મમ પુર્યનું પુન્ય જાગ્યું
 ઓપઅપહરણુ મુનિ તેહ તારણુ તરણુ, શરણુ કરી અહણુ સંસારત્યાગ.

પ્રવેશ ૨ જો.

લીલા—(રામકાળી) શ્રી સિધ્ધાચળ ભેટવા જો રાહ)

ધર્મધોષ સુરીશ્વરજીને વીગ વંદવા જઇએ;

સદ ઉપદેશ સુધા સમો, સુણનાં સુખ લઈએ.

પરભવના પુન્ય ઉદયથી. નમણે નિગ્રંથ નીરખ્યા;

જગ્ય કમળ પ્રતિ બોધવા, સુરી સુરજ સરખા,

ધર્મતપૃ૦૨

લી—માજી મુનિવર વંદવા, આજ હું પણ આવું;

૫૦૩

કરજોડી વિનતી કરી, ઘેર બહોરવા લાવું,

પ્રવેશ ૩ જો.

લી—(નાથ કેસે ગજકો બંધ છોડયો જો રાહ)

સુરી મુખ સાંભળી શ્રીજીન વાણી, જુકી મને જગતની માયા જણાણી

વત બીજ માફક કર્મ વણે છે, પાપ કરો નહિ પ્રાણી;

પરભવ પોપટ પાંજરે પુરો કીધી મેં કર્મ કમાણી સુરિ; ૫૦૪

પોપરડી સાડી બાર ધડી સુધી, ઠીસમાં વિજોજે દુભાણી;

એથી હુંતો સાડાબાર વરસ લગે, વિરહના ભાસે વિંધાણી,

કર્મ વિટંબના પરભવ કેરી આ, જાતિ રમરણુ મકી જાણી. ૫૦૫

દંપતિ દિક્ષા અહણુ હવે કરશું, પરણવા શિવ પટરાણી. મુર.

લીર—(મને મુકી મયો છે મારો છેલ્લોરે; જો રાહ)

અને મુજને મુકીને આમ એકલોરે, થશો સાધુજી તમે મું ખરેખાત.

માત વાત મારી શી વણે મણે વિચારીએ.

૫૦૬

